

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет
імені Петра Могили

Кафедра обліку і аудиту

Гуска Софія Віталіївна

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Кваліфікаційна робота магістра на здобуття

ступеня вищої освіти: магістр

галузі знань: 07 «Управління та адміністрування»

спеціальності: 071 «Облік і оподаткування»

за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит
підприємницької діяльності»

Керівник кваліфікаційної
роботи магістра:
д-р. екон. наук, доцент
Белінська С.М.

Рецензент:
д-р наук з держ. упр,
доцент Стоян О.Ю.

Миколаїв 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВ	6
1.1 Економічна сутність поточних зобов'язань, теоретичні аспекти організації обліку, аналізу та контролю поточних зобов'язань.....	6
1.2 Законодавчо-нормативні аспекти обліку і контролю поточних зобов'язань підприємств	10
1.3. Оцінка поточних зобов'язань для обліку, аналізу та контролю	14
2 МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І КОНТРОЛЮ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ	19
2.1 Методи обліку та контролю поточних зобов'язань підприємства	19
2.2 Методи аналізу поточних зобов'язань підприємства для цілей управління.....	28
3 АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА «АНТОНОВ»	35
3.1 Виробничо-економічна характеристика та аналіз фінансово- господарської діяльності ДП «Антонов»	35
3.2 Оцінка стану поточної платоспроможності підприємства на основі використання таксономічного аналізу	52
4 ІНТЕРПРЕТАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОБГРУНТУВАННЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА	57
ВИСНОВКИ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	64
ДОДАТКИ.....	71

ВСТУП

Успішне функціонування підприємства значно залежить від стану ведення бухгалтерського обліку його господарських операцій, їх аналізу та контролю. Актуальність обраної теми зумовлена підвищенням потреби в удосконаленні методики відображення в системі бухгалтерського обліку і оцінки поточних зобов'язань, їх аналізу.

Гіпотеза ґрунтується на проблемах обліку та управління поточними зобов'язаннями на великих промислових підприємствах та формування її оптимальної структури і особливостях обліку та контролю.

Мета і завдання дослідження. Мета кваліфікаційної роботи полягає в обґрунтуванні теоретичних положень та удосконаленні обліку, аналізу та контролю поточних зобов'язань на підприємстві.

Для того, аби досягнути поставленої мети в кваліфікаційній роботі визначено наступні завдання:

- дослідити історичний розвиток та економічну сутність поточних зобов'язань;
- дослідити порядок визнання й оцінки поточних зобов'язань;
- визначити методику обліку, аналізу та контролю такої заборгованості;
- визначити основні фінансово-економічні показники діяльності ДП «Антонов»;
- удосконалити синтетичний та аналітичний облік поточних зобов'язань в розрізі їх видів на прикладі ДП «Антонов».

Об'єктом дослідження є процес організації обліку, аналізу та контролю поточних зобов'язань на підприємстві.

Предметом дослідження є теоретико-методичні засади та практичні аспекти організації та методики обліку, аналізу та контролю поточних зобов'язань на ДП «Антонов».

Методами дослідження є загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. Дослідження теоретичних та методичних аспектів обліку, аналізу та

контролю поточних зобов'язань підприємства проводилось із застосуванням методів додавання, віднімання та порівняння. Розроблено рекомендації щодо вдосконалення організації та методики обліку, аналізу та контролю поточних зобов'язань на ДП «Антонов» за допомогою аналізу та синтезу, використано коефіцієнтний, табличний, графічний та факторний методи.

Інформаційною базою дослідження є наукові джерела (монографії, наукові статті вітчизняних і зарубіжних вчених із проблем бухгалтерського обліку, матеріали конференцій); офіційні документи (кодекси, закони та підзаконні нормативно-правові акти України та міжнародних організацій); дані установчих документів, фінансової та статистичної звітності ДП «Антонов».

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розвитку теоретичних та методичних положень, щодо організації та методики обліку, контролю, аналізу поточних зобов'язань на ДП «Антонов». Основні положення наукової новизни полягають у наступну:

удосконалено:

- теоретичні аспекти організації обліку, аналізу та контролю поточних зобов'язань на підприємстві, вдосконалено облік розрахунків за податками і платежами;

дістало подальший розвиток:

- систематизація організаційних етапів процесу постачання та виникнення договірних зобов'язань у розрахунках з постачальниками та підрядниками;

- обґрунтування необхідності щоквартального проведення інвентаризації розрахунків постачальників і підрядників, регулярно аналізувати заборгованість та відображати результати, щоб підвищити рівень внутрішнього контролю підприємства.

Апробація результатів дослідження та публікації. Відповідно до отриманих результатів дослідження були представлені тези на XIII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми та перспективи

розвитку економіки України: погляд молоді» (м. Черкаси, квітень 2021 р.),
подано до публікації статтю в Молодіжний науковий журнал.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВ

1.1 Економічна сутність поточних зобов'язань, теоретичні аспекти організації обліку, аналізу та контролю поточних зобов'язань

Поточні зобов'язання є однією зі складових залученого капіталу, який поряд із власним служить джерелом формування господарських засобів підприємства. Проведення господарської діяльності зумовлює виникнення значної кількості зобов'язань у підприємства. Складають значну частину пасивів підприємства, оскільки забезпечують формування значної частини активів.

Проблеми визначення сутності, класифікації та оцінки зобов'язань досліджували багато українських та закордонних вчених, серед яких: Н.С. Абалмасова, Т.А. Бутинець, П.В. Завгородній, В.В. Качалкін, Д. Колдуелл, М.В. Кужельний, Н.М. Ткаченко, С.І. Травінська, Н.І. Чабанова, О. С. Філімоненков та інші.

Визначення безпосередньо терміну «зобов'язання» надавали науковці в різні часи, доповнюючи та вдосконалюючи попередників, або розглядали його зовсім по іншому.

Протягом XV – XX ст. було сформовано два окремі наукові напрями в бухгалтерському обліку: економічний та юридичний. Варто відмітити, що юридичне пояснення зобов'язань зародилось ще в XVIII ст., а економічне відноситься до початку XIX ст. [4].

В подальшому саме економічне тлумачення даного поняття стало предметом дослідження більшості науковців. Наприклад, Ф.В. Єзерський (1836–1916 рр.) вважав, що з економічної точки зору зобов'язання у підприємства можуть бути лише перед власником. Отже, в його розумінні, предметом обліку виступає саме капітал. А вся кредиторська заборгованість – це невід'ємна його частина [14]. На основі цього, можна визначити, що Ф.В.

Єзерський відносив кредиторську заборгованість до капіталу, зменшеного на величину дебіторської заборгованості.

Цілком очевидно, в кожній країні науковці розглядали і трактували зобов'язання по-різному. Це залежало від рівня розвитку економічних відносин та особливостей провадження господарської діяльності в країні. Таким чином, італійські вчені визначили зміст бухгалтерської науки в зміні прав і зобов'язань осіб, які брали участь в економічному процесі. Італійська юридична школа цілком могла б пояснити всі факти економічного життя, пов'язані з урахуванням виконання контрактів. У XVI столітті у багатьох німецьких країнах існувало правило: сума боргових зобов'язань, відображена в бухгалтерських книгах, визнається судом до присяги на Біблії в половині суми, після – в повному обсязі [46].

Іспанія була однією з перших країн, що впровадили Державні правила бухгалтерського обліку. Посади бухгалтерів у Німеччині, Австро-Угорщині та Швейцарії були однаковими. Стан теорії бухгалтерського обліку в даних країнах в ті часи був на досить низькому рівні [47].

На будь-якому підприємстві управлінські рішення приймаються на основі інформації про поточні зобов'язання, що формується в системі бухгалтерського обліку. Саме тому існує необхідність вдосконалення теоретико-методологічних аспектів документування, класифікації, визнання, оцінки та відображення поточних зобов'язань у системі бухгалтерського обліку, а також методів аналізу, поточних зобов'язань та визначення їх впливу на платоспроможність підприємства з урахуванням сучасних умов ведення бізнесу. Саме ці проблеми досліджували у своїх працях вітчизняні і зарубіжні вчені. С.І. Травінська визначає поточні зобов'язання як зобов'язання, які підлягають погашенню на вимогу кредиторів, а також частина зобов'язань, яка буде погашена протягом операційного циклу або одного року, починаючи з дати балансу [54].

В.В. Качалін стверджував, що поточні зобов'язання – це зобов'язання, для ліквідації яких використовуються поточні активи, які могли б бути використані в провадженні звичайної діяльності підприємства [23].

Група економістів, що мають схожі погляди на економічне трактування поточних зобов'язань – Н.С. Абалмасова, В.С. Терещенко. Вони запропонували свій підхід до визначення поточних зобов'язань. Згідно з ним, поточні зобов'язання – це короткострокові фінансові зобов'язання, які мають бути погашені протягом поточного операційного циклу підприємства або протягом року з дати складання бухгалтерського балансу. Зобов'язання, які оплачуються на вимогу кредиторів або очікується, що вони будуть ліквідовані протягом дванадцяти місяців [1]. В табл. 1.1 наведено погляди різних науковців на визначення та сутність поточних зобов'язань.

Таблиця 1.1– Визначення сутності поточних зобов'язань

Науковець	Визначення
Бланк І.А.	Короткострокові фінансові зобов'язання - всі види залучених фінансових коштів, що використовує підприємство, із строком погашення основної суми боргу до одного року (короткострокові банківські кредити, короткострокові позики небанківських установ, емітовані короткострокові облігації підприємства, емітовані векселя, отримані товарні кредити, різні форми внутрішньої кредиторської заборгованості тощо)
Голов С.Ф., Єфіменко В.І.	Короткострокові зобов'язання (кредиторська заборгованість) включає в себе борги, які мають бути погашені впродовж року або одного господарського циклу незалежно від його тривалості
Грабова Н.Н.	Поточні зобов'язання - сума боргів, які належить сплатити підприємству іншим підприємствам, фірмам, а також громадянам, які є його кредиторами
Грیشина О.	Поточні зобов'язання - заборгованість, яка має бути погашена протягом поточного операційного циклу підприємства
Завадський І.С., Осовська Г.В., Юшкевич О.О.	Поточні зобов'язання - сума боргів, що належить сплатити підприємству, організації, установі. Поточні зобов'язання виникають в процесі господарської діяльності підприємства, організації,

	установи і свідчать про залучення коштів в господарську діяльність підприємства
Завгородній В.П.	Поточні зобов'язання - сума заборгованостей підприємства (організації) юридичним або фізичним особам (кредиторам), що має бути погашена протягом операційного циклу. Виникає внаслідок господарських стосунків між ними.
Житна І.П.	Поточні зобов'язання - сума заборгованості підприємства перед юридичними і фізичними особами
Кірейцев Г.Г.	Поточні зобов'язання - це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди
Поддєрьогін А.М., Буряк Л.Д.	Поточні зобов'язання - складова капіталу підприємства, яка представляє собою вимоги до підприємства з боку фізичних та юридичних осіб щодо оплати товарів, продукції, послуг
Ткаченко Н.М.	Поточні зобов'язання - заборгованість підприємства по оплатам іншим суб'єктам господарювання
Філімоненков О.С.	Поточні зобов'язання - це борги (заборгованість) підприємства, які виникають внаслідок придбання товарів та послуг в кредит, або кредити, які підприємство отримує для свого фінансування
Чабанова Н.В.	Поточні зобов'язання - це вимоги по відношенню до підприємств інших суб'єктів господарювання та отримання грошей, товарів або надання послуг

Джерело: [3, 8, 10-11, 15,-16, 18, 24, 53, 55-56, 58]

Щодо поділу та класифікації, то С.Л. Береза, Т.А. Бутинець, Л.В. Чижевська поділяють зобов'язання на наступні групи: монетарні і немонетарні; поточні і майбутні; довгострокові і поточні; фактичні, оціночні і умовні [6].

Х. Андерсон, Д. Колдуелл і А.Б. Нідлз поділяють поточні зобов'язання за ступенем ймовірності на фактичні, оціночні і умовні [67].

Зобов'язання вважаються фактичними, що впливають з контракту, договору або на підставі законодавства, також лише в тому випадку, якщо їх

сума може бути чітко і однозначно розрахована. Вони включають непогашені рахунки, заробітну плату, дивіденди, що підлягають виплаті, заборгованість з податку з продажів та податку на підакцизні товари, поточну частину довгострокових зобов'язань. Оціночні зобов'язання включають зобов'язання, справжня сума яких не може бути ідентифікована до певної дати (наприклад, платежі за гарантійними зобов'язаннями). Що стосується умовних зобов'язань, то вони включають такі зобов'язання, що залежать від майбутніх подій. Також їх ще називають неіснуючими зобов'язаннями.

Таким чином, на основі результатів проведеного дослідження економічної сутності поточних зобов'язань можна зробити висновок, що в сучасній економічній літературі відсутній єдиний погляд на дану категорію, методи аналізу та оцінки. Варто також зазначити, що єдиного методологічного підходу до їх обліку та контролю не існує.

Невизначеність теоретичних трактувань цього показника, відмінності в практичних аспектах його використання ускладнюють оперативність і об'єктивність оцінки результатів діяльності підприємства, конкурентних позицій підприємства і стратегічних напрямків його розвитку.

1.2 Законодавчо-нормативні аспекти обліку і контролю поточних зобов'язань підприємств

Зобов'язання є невід'ємною частиною діяльності компанії. Виробничий процес спрощується за рахунок того, що суб'єкт діяльності отримує матеріальні цінності, використовує працю працівників, бере кредити в банках, платить податки і збори. В результаті у компанії виникають зобов'язання: перед співробітниками, державою. Зобов'язання є однією з важливих складових джерел формування активів підприємства. Вони використовуються для оцінки його фінансового стану: платоспроможності, ліквідності, фінансової стійкості.

В ПСБО 11 «Зобов'язання» поточні зобов'язання визначаються як зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу.

Зобов'язання відображається в балансі, якщо підприємство має теперішню заборгованість унаслідок минулих подій за таких умов:

- його оцінка може бути достовірно визначена;
- існує ймовірність зменшення економічних вигід у майбутньому внаслідок її погашення.

У табл. 1.2 зазначені основні трактування терміну «зобов'язання» в нормативно-правових актах.

Таблиця 1.2 – Визначення поняття «зобов'язання» в науковій літературі

Нормативно-правовий акт	Визначення
П(С)БО 11 «Зобов'язання»	Поточні зобов'язання - зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу.
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	Зобов'язання – це заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди
Цивільний кодекс України	Зобов'язанням є правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку
Господарський кодекс України	Господарським визнається зобов'язання, що виникає між суб'єктом господарювання та іншим учасником відносин у сфері господарювання з підстав, передбачених кодексом, в силу якого один суб'єкт (зобов'язана сторона, у тому числі

	боржник) зобов'язаний вчинити певну дію господарського чи управлінсько-господарського характеру на користь іншого суб'єкта (виконати роботу, передати майно, сплатити гроші, надати інформацію тощо) або утриматися від певних дій, а інший суб'єкт (управлена сторона, у тому числі кредитор) має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку
.МСБО 37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи»	Зобов'язання – це теперішня заборгованість підприємства, яка виникає внаслідок минулих подій і погашення якої, за очікуванням, спричинить вибуття з підприємства ресурсів, котрі втілюють у собі економічні вигоди.

Джерело: [9, 44, 49, 57, 62]

Наведені нормативно-правові акти окрім безпосереднього визначення терміну «поточні зобов'язання» мають окремі положення щодо регулювання їх обліку. В розділі IV «Господарські зобов'язання» Господарського кодексу України трактуються поняття та формуються підстави виникнення господарських зобов'язань, визначаються майново-господарські зобов'язання, а також організаційно-господарські зобов'язання.

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» затверджується перехід України з 2000 року на систему бухгалтерського обліку та звітності на підставі НП(С)БО, які в свою чергу не суперечать МСБО. Закон визначає правові принципи регулювання, організації, ведення обліку поточних зобов'язань і складання фінансової звітності суб'єктами господарювання в Україні [51].

В податковому кодексі України визначаються основні терміни, об'єкти та суб'єкти оподаткування. Також в даному кодексі визначені наступні елементи: ставка оподаткування, пільги, терміни сплати та подання фінансової звітності.

НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначені основні положення, вказані мета, склад та основні елементи фінансової звітності. В

даному НП(С)БО також зазначено звітний період, якісні характеристики фінансової звітності. Також даним НП(С)БО дається загальне поняття про зобов'язання [44].

Основні методологічні принципи формування в обліку суб'єктів господарювання інформації про зобов'язання та її відображення у звітності визначені в П(С)БО 11 «Зобов'язання». Також в даному положенні наводиться склад поточних зобов'язань [49].

План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій та Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій визначають рахунки для обліку поточних зобов'язань підприємств та порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та про факти фінансово-господарської діяльності підприємств [42].

До поточних зобов'язань відносяться: короткострокові кредити банків, короткострокові векселі видані, кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги, заборгованість за розрахунками та інші поточні зобов'язання.

Відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку для внесення в облік компанії господарських операцій щодо поточних зобов'язань призначено окремий клас рахунків (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Рахунки, призначені для обліку поточних зобов'язань

Клас 6. Поточні зобов'язання		
60	Короткострокові позики	Усі види діяльності
61	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	Усі види діяльності
62	Короткострокові векселі видані	Усі види діяльності
63	Розрахунки з постачальниками та підрядниками	Усі види діяльності

64	Розрахунки за податками й платежами	Усі види діяльності
65	Розрахунки зі страхування	Усі види діяльності
66	Розрахунки за виплатами працівникам	Усі види діяльності
67	Розрахунки з учасниками	Усі види діяльності
68	Розрахунки за іншими операціями	Усі види діяльності
69	Доходи майбутніх періодів	Усі види діяльності

Джерело: [21]

З метою подальшого аналізу для цілей управління кожне підприємство вводить окремі субрахунки, в залежності від виду зобов'язань та їх основних характеристик. Це дозволяє формувати стратегію управління поточними зобов'язаннями на підприємстві.

1.3. Оцінка поточних зобов'язань для обліку, аналізу та контролю

Зобов'язання в сучасних умовах, з одного боку, сприяють розвитку підприємства, а з іншого, є фактором економічного ризику його діяльності. Використовуючи комерційний кредит, підприємство може швидше і масштабніше реалізувати свої цілі, а також підвищити ефективність фінансової діяльності. Однак неадекватне збільшення зобов'язань може призвести до посилення економічної залежності від кредиторів і в гіршому випадку – банкрутство.

Для правильної організації обліку зобов'язань важливим аспектом є момент, коли вони виникають і оцінюються. Зобов'язання враховується тільки в тому випадку, якщо по ньому є заборгованість. Це правило набагато складніше застосувати, ніж здається, оскільки згідно зі статтею 11 Цивільного кодексу України укладення договору вже є підставою для виникнення зобов'язання [57]. Тому бухгалтерам важливо розуміти, коли виникає юридичне зобов'язання, і коли настає момент, коли це зобов'язання відображається в бухгалтерських рахунках. Наприклад, у момент підписання контракту на постачання матеріальних активів у підприємства виникає

юридичне зобов'язання, яке не відображено в балансі даного суб'єкта. І тільки тоді, коли права на такі матеріальні активи будуть передані підприємству, це зобов'язання буде зареєстровано в бухгалтерському обліку. У разі виконання умов цієї угоди на компанію можуть бути накладені штрафні санкції, заборгованість за якими буде відображена на бухгалтерських рахунках.

Що стосується оцінки зобов'язань, то необхідно перш за все визначити, що саме мається на увазі під останнім. Огляд економічної літератури показує, що вчені продовжують інтерпретувати оцінку як компонент методу бухгалтерського обліку. При цьому основний акцент робиться на тому, що вона являє собою безпосередньо вираз майна підприємства у грошовій формі з метою узагальнення даних у бухгалтерському обліку та звітності.

М.В. Кужельний називає оцінку не тільки складовою бухгалтерського обліку, а й його діючою контролюючою функцією фінансового стану [32].

Я. В. Соколов надає наступне визначення: «Оцінка – це спосіб вираження господарських засобів в узагальнюючому грошовому вимірнику. Вона здійснюється з метою реалізації принципу квантифікації – кількісного вираження якісних характеристик об'єктів обліку» [52]. Отже, можна узагальнити, що оцінка є способом вираження в грошовому вимірнику наявності та руху майна, капіталу та зобов'язань.

Відповідно до П(С)БО 11 «Зобов'язання» зобов'язання визнається лише в тому випадку, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигід у майбутньому через його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду.

У П(С)БО 11 «Зобов'язання» виділено окремий підрозділ «Визнання та оцінка зобов'язання», де подано інформацію про види оцінки зобов'язань. Визначено, в яких випадках вони застосовуються, але безпосередньо критерії визнання зобов'язань відсутні. Лише в пункті 12 зазначено, визначено оцінку, за якою зобов'язання відображаються у балансі – а саме за сумою погашення, тобто недисконтованою сумою грошових коштів або їх еквівалентів, що буде

сплачена для погашення зобов'язання в процесі провадження звичайної діяльності підприємства. Проблема в тому, що не всі поточні зобов'язання мають однакові особливості. Саме це ускладнює їх оцінку, адже вони не можуть бути уніфіковані.

Перейдемо до розгляду підходів оцінки окремих видів поточних зобов'язань. Короткострокові кредити банків - це сума заборгованості компанії перед банківськими установами за отриманими кредитами. Погашення короткострокового кредиту очікується протягом 12 місяців з дати його отримання.

Н.М. Малюга пропонує оцінювати отримані компанією позики одним з наступних способів:

1) з обліком процентів, належних до сплати на кінець звітного періоду за договорами позики;

2) без обліку процентів, належних до сплати на кінець звітного періоду за договорами позики [35].

У П(С)БО 11 «Зобов'язання» наявний окремий розділ «Визнання та оцінка зобов'язань». В ньому відображено процедуру оцінки зобов'язань за їх видами. Що стосується оцінки поточних зобов'язань, то в цьому стандарті зазначено тільки те, що поточні зобов'язання відображаються в балансі за сумою погашення. У міжнародній практиці для поточних зобов'язань використовуються такі види оцінок (табл. 1.4).

Таблиця 1.4 – Оцінка поточних зобов'язань

Вид оцінки	Характеристика
За історичною собівартістю	Зобов'язання відображаються за сумою надходження або за деяких інших обставин, та за сумами грошових коштів чи їх еквівалентів, що як очікується будуть сплачені з метою погашення зобов'язання в ході звичайної діяльності.
За поточною собівартістю	Зобов'язання відображаються за недисконтованою сумою грошових коштів або за їх еквівалентів, яка була б необхідна для погашення зобов'язань під час звичайної діяльності
За вартістю реалізації	Зобов'язання відображаються за вартістю їх погашень, тобто за недисконтованою сумою грошей, яка як очікується буде сплачена для погашення зобов'язань під час звичайної діяльності
За теперішньою вартістю	Зобов'язання відображаються за теперішньою дисконтованою вартістю майбутнього чистого вибуття грошових коштів, які як очікується будуть необхідні для погашення зобов'язань під час звичайної діяльності

Джерело: [38]

Як видно з цієї таблиці, поточні зобов'язання в міжнародній практиці відображаються по одному з чотирьох видів вартості: історичної, поточної, реалізаційної і теперішньої. Однак найбільш розповсюдженою основою оцінки, яку суб'єкти господарювання беруть для підготовки фінансової звітності, є історична вартість. Зазвичай це поєднується з іншими видами оцінки. Деякі науковці-економісти вважають, що поточна вартість робить облікові дані більш реалістичними і придатними для прийняття ефективних управлінських рішень. Поточна вартість відповідно до методів визначення поділяється на поточну вартість придбання, експертну оцінку, справедливую оцінку. Поточна ціна покупки відрізняється від історичної вартості тим, що вона враховує фактор інфляції і динаміку цін [34].

Таким чином, за національними стандартами бухгалтерського обліку, поточні зобов'язання оцінюються за сумою погашення, тобто за вартістю їх реалізації. Проте зауважимо, що не всі поточні зобов'язання варто оцінювати саме за такою вартістю. Зобов'язання за короткостроковими позиками можна

оцінювати за теперішньою вартістю, заборгованість перед бюджетом – за вартістю реалізації, заборгованість за товари, роботи, послуги – за поточною вартістю.

Шевчук С. у своєму дослідженні звертає увагу на порядок оцінки поточної заборгованості, вираженої в іноземній валюті, що подано в П(С)БО 21 "Вплив змін валютних курсів" та у МСБО 21 "Вплив змін валютних курсів". Поточні зобов'язання, що формуються в іноземній валюті відображаються у звітності компанії лише після перерахунку суми в національну валюту з використанням курсу НБУ, що діяв на дату здійснення такої операції. Надалі зобов'язання, що визнані монетарними статтями, перераховують за курсом НБУ, що діє на дату погашення зобов'язань або на дату балансу. Якщо при виконанні даного перерахунку виникають курсові різниці, їх відображають у складі відповідних доходів або витрат підприємства. Немонетарні зобов'язання відображають за вартістю, визначеною при їх визнанні, вони не підлягають перерахунку [59].

2 МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І КОНТРОЛЮ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

2.1 Методи обліку та контролю поточних зобов'язань підприємства

Поточні зобов'язання бувають різними, і наслідки неплатежів теж різні. Якщо підприємство заборгувало певні суми грошей іншому підприємству, то, як правило, цей процес може бути тривалим і, в крайніх випадках, ми можемо мати справу з судовими органами, а також після закінчення терміну давності можемо взагалі не заплатити ні копійки.

Якщо взяти, наприклад, зобов'язання перед бюджетом, то невиконання таких зобов'язань може призвести до сплати великих сум штрафів, пенею, пенею та адміністративних стягнень. Несплата зобов'язань або їх тривала затримка в майбутньому для підприємства може обернутися різними перевітками з боку державних контролюючих органів і в результаті спричинити за собою значні витрати.

Невиконання зобов'язань перед банками за отриманими кредитами, то тут все набагато складніше. При отриманні кредиту підприємства беруть на себе великий ризик, цей ризик проявляється в тому, що кожна кредитна угода повинна бути забезпечена. Більшість підприємств надають отриманий кредит під заставу і, як правило, це власність підприємства. Тому в результаті неповернення тіла кредиту компанія ризикує втратити або будівлі, споруди, основні засоби, або все разом узяте, в залежності від суми позики. Саме наслідки від несвоєчасного погашення заборгованостей визначає необхідність контролю поточних зобов'язань та їх обліку.

Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги є результатом проведення розрахунків з постачальниками і підрядниками за умов післяоплати. Основні завдання організації бухгалтерського обліку кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги наведено на рис. 2.1.

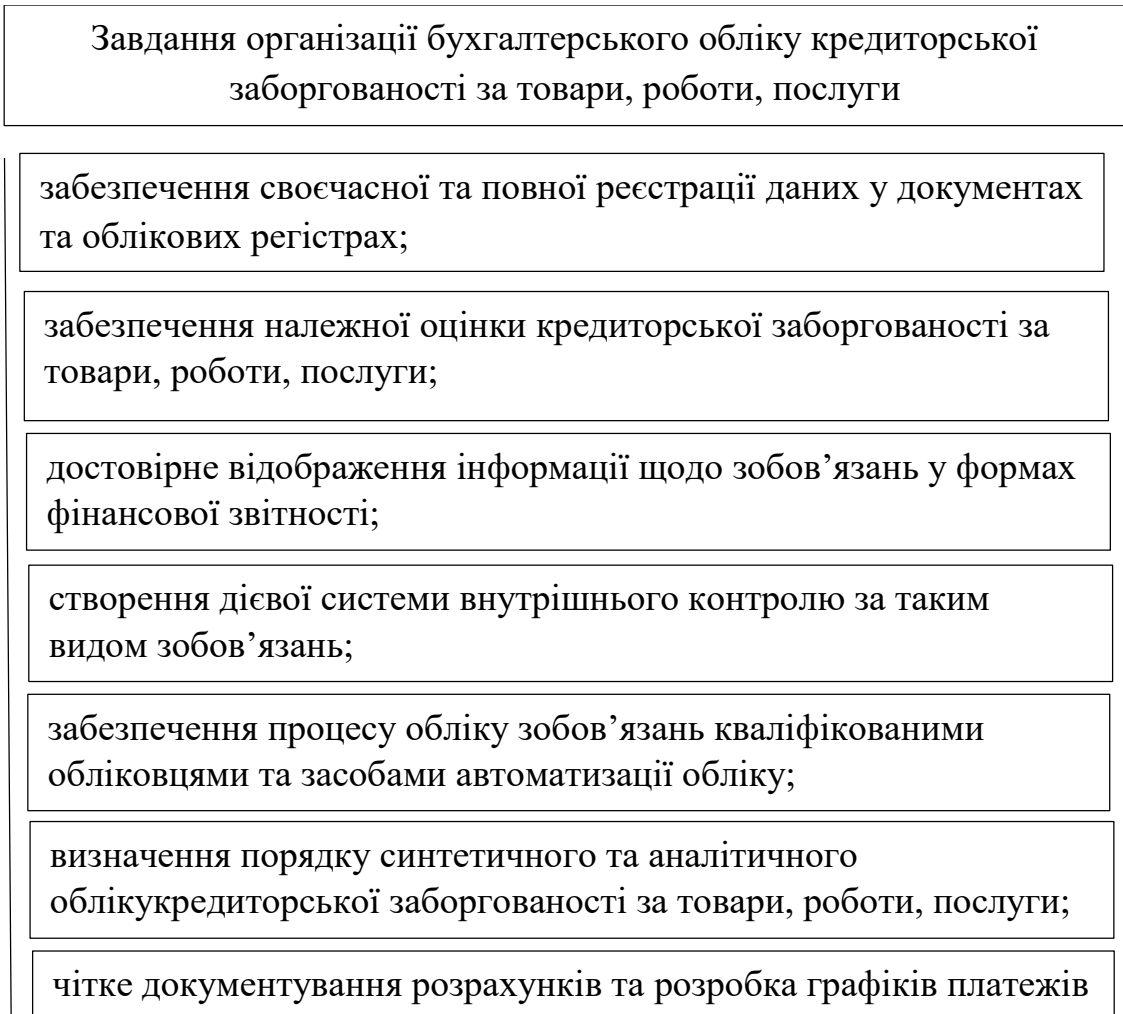

Рисунок 2.1 – Завдання організації бухгалтерського обліку кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги

Джерело: узагальнено автором

Для забезпечення ефективності та надійності процесу поставок при виборі постачальників необхідно аналізувати наступні елементи: цінова політика (яка включає наступні витрати: на зберігання, транспортування та страхування); умови оплати; гарантійні терміни; наявність післяпродажного обслуговування; відповідність товарів (робіт, послуг) стандартам якості; можливість закупівель безпосередньо у виробників продукції; географічне положення; фінансовий стан постачальника (підрядника).

Основними джерелами інформації для контролю розрахункових операцій є первинні документи. Розрахунки з постачальниками і підрядниками

проводяться на підставі наступних документів: рахунків-фактур, рахунків-фактур, рахунків-фактур, актів прийому-передачі виконаних робіт, накладних.

Рахунок і рахунок-фактура вважаються розрахунковими документами, які повинні бути акцептовані. Акцепт розрахункових документів - це напис уповноваженої особи на рахунку-фактурі, що вказує на згоду на оплату рахунку-фактури. Надалі покупець надає відповідному банку, де він обслуговується, платіжне доручення на оплату придбаних матеріальних цінностей і отримує банківську виписку про списання грошових коштів з поточного рахунку.

Інформація про зобов'язання компанії перед постачальниками (підрядниками) за виконані роботи (послуги) відображається в обліку на підставі актів прийому-передачі виконаних робіт. Первинні документи, що видаються при оплаті заборгованості за товари (роботи, послуги), залежать від форми розрахункових операцій.

Для обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками за отримані матеріальні цінності (роботи, послуги) призначений рахунок 63 "Розрахунки з постачальниками та підрядниками"(рис. 2.2).

Кредит вищевказаного рахунку показує заборгованість за матеріальні цінності (роботи, послуги), отримані від постачальників або підрядників, а дебет показує погашення такої заборгованості.

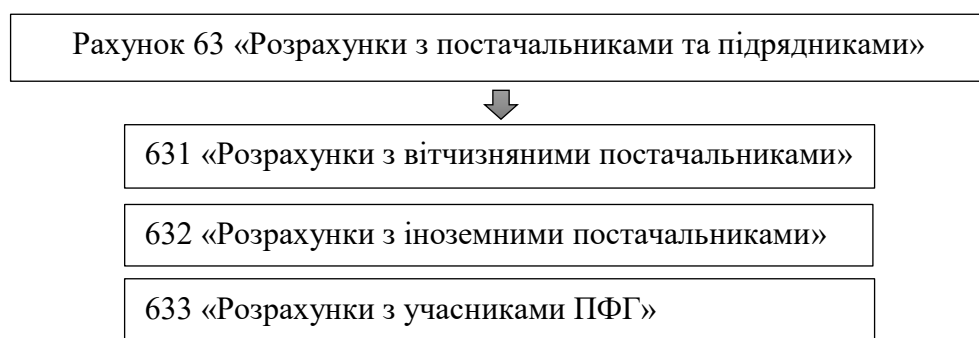

Рисунок 2.2 – Розкриття структури рахунка 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»

Кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги є грошовою статтею, і тому при їх обліку враховуються вимоги П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів». Бухгалтерський облік влаштований таким чином, що розрахунки, вироблені в різних валютах, відокремлені один від одного.

Особливістю обліку кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками і підрядниками є те, що укладення договорів поставки, купівлі-продажу, договорів підряду викликає виникнення юридичного зобов'язання, яке ніяк не відбивається на рахунках бухгалтерського обліку і в бухгалтерському балансі. Таке зобов'язання почне враховуватися лише після того, як суб'єкти господарювання почнуть виконувати свої зобов'язання і зобов'язання відповідатиме критеріям його визнання відповідно до П(С)БО 11 «Зобов'язання».

Кредитні операції є ефективним засобом фінансування господарської діяльності підприємств, однак вони обумовлені низкою проблем, пов'язаних з недосконалістю і нестабільністю законодавчої бази, низкою платоспроможністю господарюючих суб'єктів, високим рівнем ризику як для кредитних організацій, так і для підприємств. Основним видом кредитування є банківський кредит [19].

Короткострокові кредити отримуються в основному для фінансування поточних виробничих витрат на поворотній основі: придбання товарно-матеріальних цінностей, виплата заробітної плати, погашення заборгованості постачальникам тощо. Нові кредити не можуть бути використані для здійснення платежів за попередніми кредитами [63].

Окрім кредиту компанія може отримувати позики. За своєю економічною природою позика є більш широким поняттям, ніж кредит. У Плані рахунків бухгалтерського обліку рахунок 60 "Короткострокові позики" (рис. 2.3) призначений для відображення інформації про кредити і позики. Незважаючи на назву рахунку "Короткострокові позики", інструкція із застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку не передбачає субрахунку для обліку позик до цього рахунку. Так, в інструкції зазначено, що

"на рахунку 60 "Короткострокові кредити" враховуються розрахунки в національній та іноземній валютах за банківськими кредитами, термін погашення яких не перевищує дванадцяти місяців зі звітної дати, і за кредитами, термін дії яких закінчився.

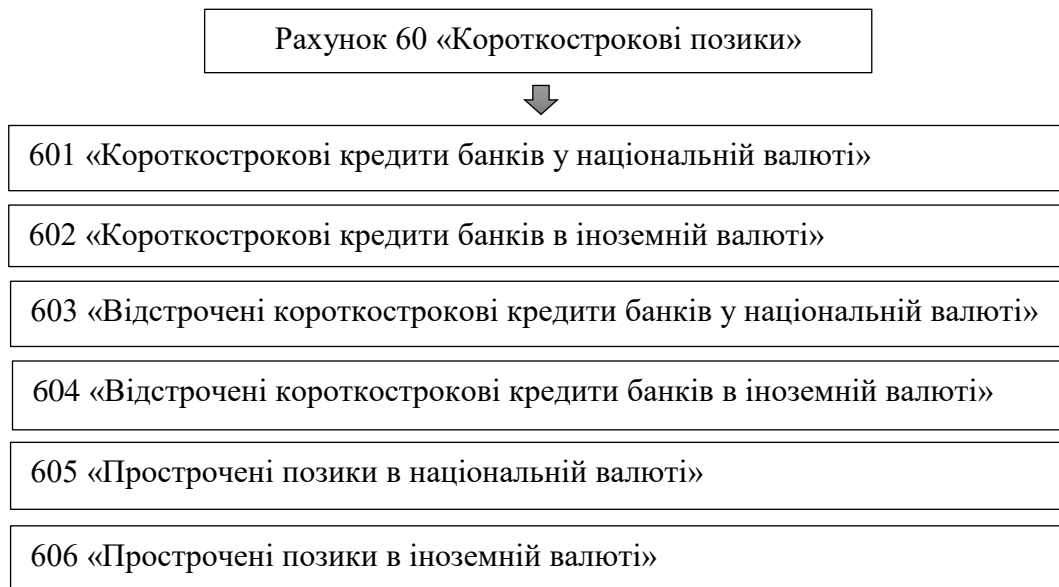

Рисунок 2.3 – Розкриття структури рахунка 60 «Короткострокові позики»

Джерело: [42]

За кредитом рахунку 60 «Короткострокові позики» відображуються суми отриманих позик чи кредитів, а за дебетом - сума їх погашення або переведення до складу довгострокових зобов'язань, якщо відбулося відстрочення позик чи кредитів. Аналітичний облік короткострокових кредитів (позик) здійснюється кредиторами (банками) в розрізі кожного кредиту (позики) окремо і за термінами їх погашення. Господарські операції з руху позик і кредитів, що відбулися протягом звітного періоду, відображаються в журнальній формі бухгалтерського обліку в першому і другому розділах журналу 2 в хронологічному порядку відповідно до отриманих первинних документів. У розділі III зазначеного журналу відображаються аналітичні дані по рахунку 60 "Короткострокові позики".

Одним з компонентів поточних зобов'язань є поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями, для якої призначений однойменний рахунок 61. Така заборгованість виникає, коли термін оплати довгострокових зобов'язань становить менше дванадцяти місяців зі звітної дати.

До рахунка 61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями» відкривають наступні субрахунки (рис. 2.4).

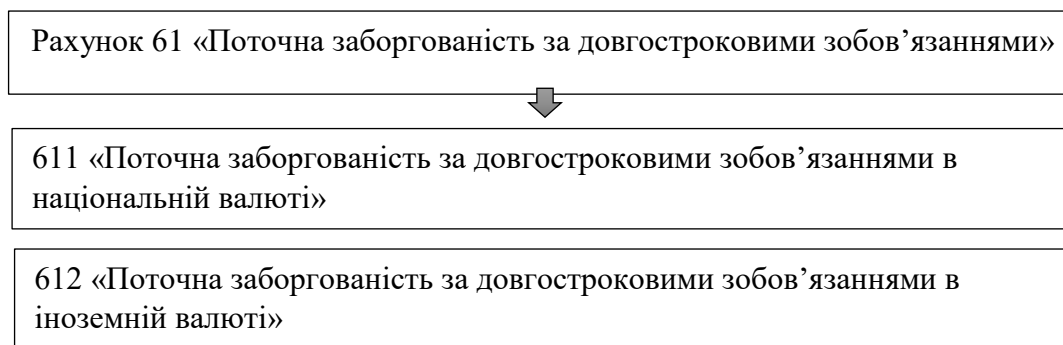

Рисунок 2.4 – Розкриття структури рахунка 61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями»

Джерело: [42]

За кредитом рахунку 61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями» відображається та частина довгострокових зобов'язань, яка підлягає погашенню протягом дванадцяти місяців з дати балансу, за дебетом – погашення поточної заборгованості. Аналітичний облік при цьому здійснюється в розрізі кредиторів та видів заборгованості.

Розрахунки з бюджетом визначають формування зобов'язань підприємства перед бюджетом. Такий борг є особливою і важливою ланкою в економічних відносинах між господарюючими суб'єктами і державою. На розвиток податкової системи будь-якої держави впливає протиріччя інтересів держави і підприємств. Останні прагнуть оптимізувати свій податковий тягар, дотримуючись законодавчих, нормативних і методологічних принципів. Згідно з Податковим кодексом України, податки і збори в Україні поділяються на загальнодержавні та місцеві. Національні податки включають: прибутковий податок; Податок на додану вартість; податок на доходи фізичних осіб;

акцизний податок; екологічний податок; мито; орендна плата. Серед місцевих податків виділяються податок на майно і єдиний податок, а серед місцевих зборів – плата за місця для паркування транспортних засобів і туристичний збір.

В Україні податки і збори відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку обліковуються на рахунку 64 «Розрахунки за податками й платежами» (рис. 2.5). За кредитом цього рахунку відображаються нараховані до бюджету суми платежів, а за дебетом – належні до відшкодування з бюджету податки та їх сплата.

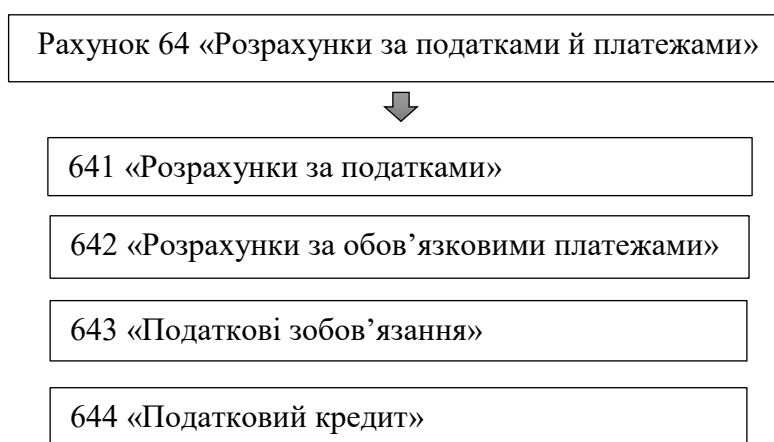

Рисунок 2.5 – Розкриття структури рахунка 64 «Розрахунки за податками й платежами»

Джерело: [42]

Аналітичний облік розрахунків по податках і платежах ведеться за їх видами. Податкові ставки, порядок їх обчислення і сплати визначаються податковим законодавством. Суб'єкти господарювання самостійно розраховують податки і збори за певними ставками і перераховують їх до бюджету.

Іншим видом поточних зобов'язань є заборгованість, що виникає в результаті розрахунків по виплатах працівникам. Серед пільг працівникам головною є заробітна плата. Облік розрахунків з працівниками, крім П(С)БО 11 "Зобов'язання", також регулюється П(С)БО 26 "Виплати працівникам",

згідно з яким виплати працівникам складаються з поточних платежів, виплат після закінчення трудової діяльності, виплат при звільненні, а також виплат інструментами власного капіталу компанії та інших довгострокових платежів.

Групування інформації про заробітну плату по кожному співробітнику підприємства здійснюється в наступних стандартних документах: таблиць обліку робочого часу; зведений перелік обліку використання машинно-тракторного парку; зведений перелік обліку вантажних автомобілів; наряд-наряд на відрядну роботу. Регістром, що відображає аналітичний облік розрахунків з персоналом по заробітній платі, є фонд заробітної плати співробітника. Для узагальнення інформації про розрахунки з виплат працівникам, які відносяться як до бухгалтерського, так і до неврахованого складу підприємства, за винагород (за всіма видами заробітної плати, преміями, надбавками тощо), за сумами, не отриманими у встановлений строк з каси підприємства з виплат працівникам, за іншими поточними платежами, призначено рахунок 66 "Розрахунки з виплат працівникам"(рис. 2.6). До зазначеного рахунку відкривають наступні субрахунки:

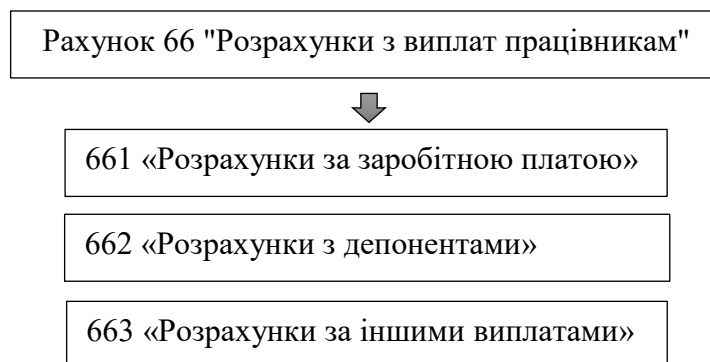

Рисунок 2.6 – Розкриття структури рахунка 66 "Розрахунки з виплат працівникам"

Джерело: [42]

Аналітичний облік розрахунків з персоналом ведеться по кожному співробітнику, видам виплат і утримань. Рахунок 65 «Розрахунки зі страхування» призначений для обліку розрахунків за відрахуваннями на

обов'язкове державне соціальне страхування, індивідуальне страхування персоналу, страхування майна та інші страхові розрахунки. Для цієї мети до зазначеного рахунку відкриваються такі субрахунки (рис. 2.7):

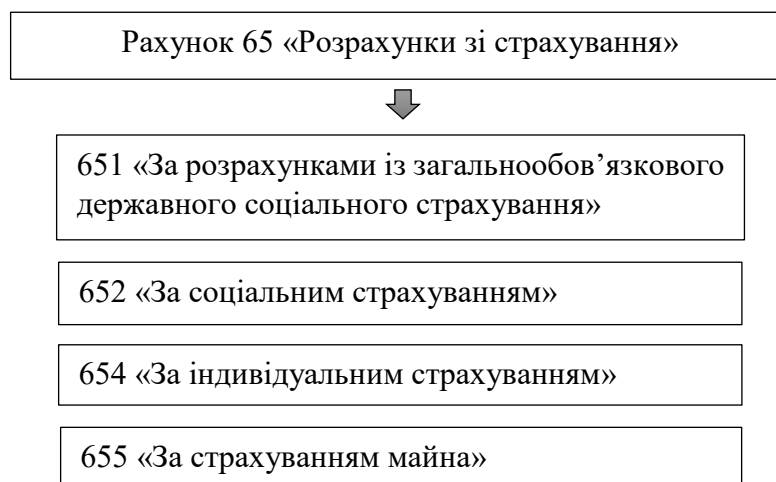

Рисунок 2.7 – Розкриття структури рахунка 65 «Розрахунки зі страхування»

Джерело: [42]

За кредитом рахунку обліковуються нараховані страхові зобов'язання та кошти, отримані від страхових органів, а за дебетом - оплата заборгованості та витрачання страхових коштів підприємством. Аналітичний облік страхових розрахунків ведеться за кожним видом зборів і відрахувань, за страхувальниками та індивідуальними договорами страхування.

В інструкції із застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку серед поточних зобов'язань виділено рахунок 67 "Розрахунки з учасниками" (рис. 2.8). Цей рахунок призначений для узагальнення інформації про розрахунки з учасниками та засновниками господарюючого суб'єкта, які безпосередньо пов'язані з розподілом власного капіталу, зокрема дивідендів.

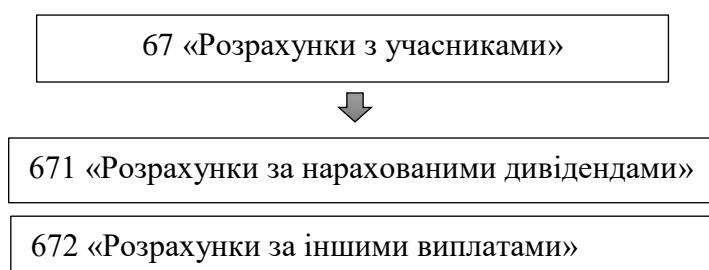

Рисунок 2.8 – Розкриття структури рахунка 67 «Розрахунки з учасниками»

Джерело: [42]

Дані субрахунки призначені для відображення дивідендів, що нараховані власникам простих або привілейованих акцій та облік інших виплат, що нараховані засновникам та учасникам за користування майном.

2.2 Методи аналізу поточних зобов'язань підприємства для цілей управління

Незалежно від виду діяльності компанії зобов'язання завжди існують. Вони є невід'ємною частиною діяльності компанії. Виникнення поточних зобов'язань обумовлено тим, що в процесі господарської діяльності підприємств активізуються їх економічні операції з іншими суб'єктами ринку, в тому числі фізичними особами та державними установами.

Аналіз поточних зобов'язань підприємства дозволяє визначити і побачити ситуацію, яка складається на підприємстві щодо його зобов'язань. Несвоєчасні розрахунки викликають недовіру до підприємства, що призводить до негативного ставлення постачальників щодо дотримання термінів поставки сировини і матеріалів і, як наслідок, невиконання зобов'язань перед партнерами, отже, збитків, які можна було б усунути за наявності достатнього контролю за своєчасністю платежів.

Для аналізу динаміки показників за певний період використовується горизонтальний метод економічного аналізу. Аналізуючи поточну заборгованість підприємства, часто використовуються ряди динаміки. Ряди динаміки є важливим методом аналізу, завдяки якому можна охарактеризувати зміну соціально-економічних явищ з плином часу, виявити певні особливості.

Необхідність управління кредиторською заборгованістю виходить з того факту, що вміле використання тимчасово позикових коштів сприяє максимізації прибутку від діяльності компанії.

Управління кредиторською заборгованістю включає в себе:

- прийняття рішення про використання позикових коштів та їх розмір;
- правильний вибір форми боргу (банківського або комерційного) з метою мінімізації процентних платежів і витрат на придбання матеріальних активів;
- встановлення найбільш зручної форми банківського кредиту та його терміну (короткостроковий кредит без застави);
- запобігання додаткових витрат, пов'язаних зі штрафами, штрафними санкціями тощо.

Оперативне управління кредиторською заборгованістю полягає в постійній роботі, спрямованій на аналіз і оцінку стану зобов'язань, розрахунки з кредиторами, контроль за своєчасністю виплати сум кредиторської заборгованості. Визначимо які методики проведення аналізу кредиторської заборгованості виділяли науковці (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Наукові підходи до методики аналізу кредиторської заборгованості

Науковець	Методика проведення аналізу кредиторської заборгованості
Волович О. Б	Доцільно використовувати методики групування та вертикального аналізу. Розподіляють заборгованість на групи за певними критеріями, які залежать насамперед від мети аналізу. Спершу проводять типологічне групування, а потім структурне, яке передбачає обчислення питомої ваги кожної групи в загальній сумі заборгованості підприємства.
Мягких І. М.	Застосування розрахунково-аналітичного методу. На основі даних дебіторської заборгованості і кредиторської заборгованості та факторів, що впливають на них, визначають залежність показників часток дебіторської та кредиторської заборгованостей.

Конон Б.	Використання горизонтального, вертикального, трендового аналізу, методу фінансових коефіцієнтів. Для проведення аналізу спроможності підприємства погашати свої поточні зобов'язання використовується низка коефіцієнтів платоспроможності та ліквідності
Попович О. В.,	Складання організаційно методичної моделі аналізу кредиторської заборгованості. Визначення складу та структури кредиторської заборгованості підприємства, аналіз відхилень та тенденцій в змінах статей кредиторської заборгованості за ряд років.
Паянок Т. М.	Моделює кредиторську заборгованість за допомогою економетричних методів, а саме регресійного аналізу та аналізу часових рядів. На мікрорівні прогнозує її вплив на виробничі запаси підприємства і результати його діяльності за допомогою прикладної програми

Джерело: [2, 7, 31, 39, 50,]

Кожен науковець має свій погляд на методику та алгоритм проведення аналізу кредиторської заборгованості. Найбільш розповсюдженим є аналіз заборгованості з використанням методів коефіцієнтів платоспроможності та ліквідності. Також часто використовують саме економетричні методи: регресійний аналіз, однофакторна або багатфакторна модель та інші.

При аналізі кредиторської заборгованості підприємства важливо використовувати основні показники оцінки її стану та якості (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Методика розрахунку аналітичних показників підприємства

Показники	Алгоритм розрахунку	Джерело інформації	Напрямок позитивних змін
Показники ділової активності			
Коефіцієнт оборотності	Сума закупівель за рік/ Середня	Ф.№2, р.2000 / Ф.№1р. 1615 + р.1620 + р.1625 +	Збільшення

кредиторської заборгованості	кредиторська заборгованість	$p.1630 + p.1635 + p.1640 + p.1645$	
Коефіцієнт покриття	Середня кредиторська заборгованість / Сума закупівель за рік	$\frac{\Phi.№1 p.1615 + p.1620 + p.1625 + p.1630 + p.1635 + p.1640 + p.1645}{\Phi.№2, p.2000}$	Зменшення
Період погашення кредиторської заборгованості	365 днів / Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості		Зменшення
Середній дохід від реалізації продукції на одного працівника	Чиста виручка від реалізації / Середня кількість працівників	$\frac{\Phi.№2, p.2000}{\text{Річна фінансова звітність}}$	Збільшення
Показники ліквідності (платоспроможності)			
Коефіцієнт загальної ліквідності	Оборотні активи / поточні зобов'язання	$\frac{\Phi.№1 p. 1195}{p. 1695}$	Нормативне значення більше 1
Коефіцієнт швидкої ліквідності:	Ліквідні активи / поточні зобов'язання	$\frac{\Phi.№1 p. 1195 - (1100/1110)}{p. 1695}$	Нормативне значення більше 0,6
Коефіцієнт абсолютної ліквідності:	Грошові активи / Поточні зобов'язання;	$\frac{\Phi.№1 p. 1160 + p. 1165}{p. 1695}$	Нормативне значення 0,2-0,35
Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості	Дебіторська заборгованість / Кредиторська заборгованість	$\frac{\Phi.№1 p.1125 + p.1135 + p.1130 + p.1140 + p.1145 + p.1150}{p.1615 + p.1620 + p.1625 + p.1630 + p.1635 + p.1640 + p.1645}$	Рекомендоване значення 1

Джерело: [37, 43, 45]

Кожний з наведених показників прямо чи опосередковано характеризує кредиторську заборгованість компанії та дає змогу провести її аналіз. Також

необхідно зауважити, що деякі показники мають свої нормативні значення, а деякі для аналізу необхідно розглядати в динаміці – за певний період. Більш детальний опис показників наведено у табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Показники аналізу кредиторської заборгованості підприємства

Показник	Розрахунок	Характеристика	Нормативне значення
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Відношення суми закупівель за рік та середньої кредиторської заборгованості.	Показник ділової активності, який вказує на кількість оборотів, які здійснила кредиторська заборгованість протягом року	Його зростання означає збільшення швидкості оплати заборгованості підприємством, зниження – зростання покупок у кредит.
Коефіцієнт покриття	Відношення середньої кредиторської заборгованості та суми закупівель за рік	Характеризує суму кредиторської заборгованості, що припадає на одну гривню обороту із закупівлі сировини та матеріалів	Позитивним є зниження даного показника в динаміці
Період погашення кредиторської заборгованості	Відношення тривалості періоду та коефіцієнту оборотності кредиторської заборгованості	Значення коефіцієнта вказує на період, протягом якого компанія використовує кошти своїх постачальників та підрядників	Позитивним є зниження даного показника у динаміці
Середній дохід від реалізації продукції на одного працівника	Відношення чистої виручки від реалізації та середньої кількості працівників	Показник характеризує яка частка доходу від реалізації припадає на працівника підприємства	Єдиного нормативного значення не існує. Позитивним є його збільшення в динаміці

Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості	Відношення дебіторської та кредиторської заборгованостей	Цей показник характеризує якість політики комерційного кредитування компанії та враховує вплив кредиторської та дебіторської заборгованості на ліквідність та платоспроможність.	Оптимальним значенням показника є значення, наближене до одиниці. У такому випадку компанія може кредитувати своїх покупців за рахунок постачальників.
---	--	--	--

Джерело: [26]

Основними напрямками аналізу кредиторської заборгованості можна виділити наступні:

– Аналіз складу та динаміки показників кредиторської заборгованості. Аналіз динаміки кредиторської заборгованості підприємства дозволяє визначити основні тенденції та дають можливість спрогнозувати величину заборгованості в майбутньому. Результати даного аналізу використовуються для прийняття рішень щодо управління кредиторською заборгованістю на підприємстві.

– Аналіз структури кредиторської заборгованості. Для проведення даного аналізу необхідно розраховувати питому вагу кожного виду кредиторської заборгованості в загальній сумі. Такі показники розраховуються за звітом і за планом. Шляхом порівняння їх визначається відхилення в структурі кредиторської заборгованості, встановлюються причини змін окремих складових частин цієї заборгованості. Даний аналіз допомагає визначити проблему і на основі його вживаються заходи з регулювання цієї заборгованості

– Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованостей підприємства. Даний аналіз проводиться з метою виявлення суми виправданої і невиправданої заборгованості; змін за аналізований період, реальності сум

дебіторської та кредиторської заборгованості, причин і строків давності утворення дебіторської заборгованості та їх зіставлення. Результатом такого аналізу може бути виявлення наступних ситуацій на підприємстві:

1. Перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською заборгованістю. Якщо наявна така нерівність, це є можливим фактором забезпечення високого рівня загального коефіцієнта ліквідності. У той же час це може свідчити про більш швидкий оборот кредиторської заборгованості в порівнянні з оборотом дебіторської заборгованості. У цьому випадку протягом певного періоду борги боржників перетворюються на готівку, причому через більш тривалі проміжки часу, ніж проміжки, коли компанії потрібні готівкові гроші для своєчасної виплати боргів кредиторам. Відповідно, спостерігається нестача готівки, оскільки кошти знаходяться в обороті, що супроводжується необхідністю залучення додаткових джерел фінансування. Останнє може приймати форму простроченої кредиторської заборгованості або банківських кредитів.

В такому випадку це свідчить про вилучення коштів з обороту, що в подальшому може призвести до незапланованої необхідності залучення дорогих кредитів банку і позик для забезпечення поточної виробничо-господарської діяльності підприємства.

2. Перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською заборгованістю, що може створити загрозу фінансовій стійкості компанії. Може призвести до кризового фінансового стану, при якому грошові кошти, короткострокові цінні папери й дебіторська заборгованість підприємства не покривають його кредиторської заборгованості й прострочених позик.

3 АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА «АНТОНОВ»

3.1 Виробничо-економічна характеристика та аналіз фінансово-господарської діяльності ДП «Антонов»

Державне підприємство «Антонов» – авіабудівний концерн, що складається з конструкторського бюро, комплексу лабораторій, експериментального заводу та випробувального комплексу з розробки та сертифікації літаків. На сьогоднішній день компанія реалізує повний цикл створення сучасного літака.

Авіаційна промисловість, до складу якої входить Державне підприємство «Антонов», є однією з пріоритетних галузей української економіки. Авіаційна промисловість є важливим елементом забезпечення інтересів України в оборонній та військово-політичній сферах, а також у створенні ефективної транспортної інфраструктури в національній економіці. Авіаційна промисловість здатна конструювати і створювати складну наукову і високотехнологічну експортно-орієнтовану продукцію з високою доданою вартістю і забезпечувати висококваліфіковані робочі місця, стимулювати розвиток інших галузей промисловості, науки і освіти держави.

Державне підприємство «Антонов» є основною науковою організацією з авіаційної техніки в Україні і входить до переліку державних об'єктів, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави [66, 69].

Під стратегією розвитку ДП «Антонов» розуміється комплекс заходів науково-технічного, організаційного, фінансово-економічного характеру, взаємопов'язаних за цілями, завданнями, термінами реалізації та ресурсами для забезпечення реалізації основної мети ДП «Антонов». Основною метою стратегії на 2020–2024 роки є відродження масового виробництва літаків сімейства Ан-1х8 на основі імпортозаміщення та вдосконалення конструкції [13].

Метою стратегії є забезпечення досягнення запланованих результатів діяльності компанії на основі збереження її довгострокової конкурентоспроможності на 2020–2024 роки.

Місією ДП «Антонов» є задоволення потреб вітчизняних та зарубіжних споживачів у сучасних та надійних розробках АТ, постачання конкурентоспроможних повітряних суден та інших АТ, забезпечення чартерних перевезень повітряним транспортом, надання високоякісних послуг з технічного обслуговування та ремонту повітряних суден на сучасному рівні.

Організаційна структура державного підприємства «Антонов» складається з ієрархічних ланцюжків, які встановлюють пряме (адміністративне) підпорядкування керівників і структурних підрозділів та їх угруповання з урахуванням їх спеціалізації, зв'язку та інтеграції бізнес-процесів підприємства.

Структура підприємства є матричною, яка орієнтована на продукт і дозволяє ефективно використовувати ресурси підприємства, більш чітко орієнтуватися на визначення сегмента ринку і конкретних клієнтів.

Функціональні менеджери-відповідають за вертикальну комунікацію та інтеграцію процесів у відповідних функціональних областях. Директори програм координують горизонтальну інтеграцію процесів, використання ресурсів (фінансових, матеріальних, людських) для досягнення цілей відповідних програм та їх етапів і діють відповідно до принципів управління проектами.

Організаційна структура управління Державного підприємства «Антонов» відноситься до дивізіонального типу. Це дозволяє компанії звернути увагу на конкретний продукт, споживача або регіон, що сприяє прискореному реагуванню компанії на зміни зовнішнього середовища [20].

Предметом діяльності компанії є створення та випробування нових дослідних зразків авіаційної техніки та літальних апаратів наступних типів :

- транспортні та транспортні літаки-амфібії;
- пасажирський, вантажопасажирський, конвертований літак;

- багатоцільові та спеціалізовані літальні апарати;
- авіаносці аерокосмічних систем.

Вид діяльності підприємства:

- розробка та будівництво нових літаків (додатково: наукові дослідження та дослідно-конструкторські розробки, конструювання дослідних зразків, наземні та льотні випробування зразків, сертифікація, авторська підтримка масового виробництва та експлуатації);
 - виконання науково-дослідних і виробничих робіт з наземних транспортних засобів;
 - модифікація раніше створеного літака;
 - забезпечення оперативної підтримки, інженерних робіт по збільшенню терміну служби повітряних суден в експлуатації;
 - підготовка та перепідготовка льотного та технічного персоналу;
 - Міжнародні вантажоперевезення на чартерній основі, в тому числі нестандартні.

У 2020 році компанія встановила систему IT-Enterprise (IT-підприємство) - повнофункціональну ERP-, MRP II-, MES-, APS-, EAM-, SCM - і CRM-систему, яка охоплює всі аспекти діяльності підприємства, а також забезпечує управління групою підприємств. Впровадження нової системи допомогло скоротити час на затвердження та проведення платежів на ДП "Антонов", час на затвердження документів – від створення до підписання, а також час на ведення документів на підприємстві.

Пандемія COVID-19 і карантинні обмеження, що були введені, звичайно внесли свої корективи в роботу підприємства та його фінансові результати. Зміщення термінів поставки деталей та комплектуючих, що спричинили затримки у роботі підприємства та неможливість дотримання строків виконання замовлень. На час тимчасового переведення більшості працівників на простій не з їх вини з умовами оплати не менше 2/3 від посадового окладу підприємство мало залучати ресурси саме на оплату праці в періоди зменшення потужності виробничої діяльності. Також необхідно було

залучення ресурсів на забезпечення всіх карантинних вимог та дотримання норм.

Для оцінки ефективності діяльності підприємства, оптимального використання майна та управління поточними зобов'язаннями необхідно провести аналіз його фінансово-господарської діяльності. На основі фінансової звітності підприємства, що наведена в додатках, охарактеризуємо основні фінансово-економічні показники діяльності ДП «Антонов» за 2018-2020 рр.

Розпочнемо аналіз з дослідження стану власного капіталу підприємства, що включає зареєстрований капітал, додатковий капітал, резервний капітал та нерозподілений прибуток. Статутний капітал ДП «Антонов» оцінюється як сумарна вартість вкладень держави як власника, саме цим можна пояснити його стає значення протягом всього досліджувано періоду, адже всі зміни проводяться на підставі рішення Кабінету Міністрів України. У підприємства також наявний резервний (страховий) фонд у розмірі не менше 25% статутного фонду, а розмір щорічних відрахувань до резервного фонду не може бути меншим 5% суми чистого прибутку.

Чистий прибуток підприємства використовується на:

- 30% відрахування до державного бюджету (сплачує як підприємство-учасник концерну Укроборонпром», дивіденди державі) [41];
- формування спеціальних (цільових) фондів, що визначаються у фінансовому плані підприємства на кожен рік.

Оскільки підприємство є державним, то використання прибутку за напрямками, що не передбачені фінансовим планом є недопустимими. У випадку потреби, за погодженням ДК «Укроборонпром» вносяться відповідні міни до фінансового плану підприємства [40].

На рис. 3.1. представлено динаміку змін позикового та власного капіталу ДП «Антонов» за 2018-2020 рр..

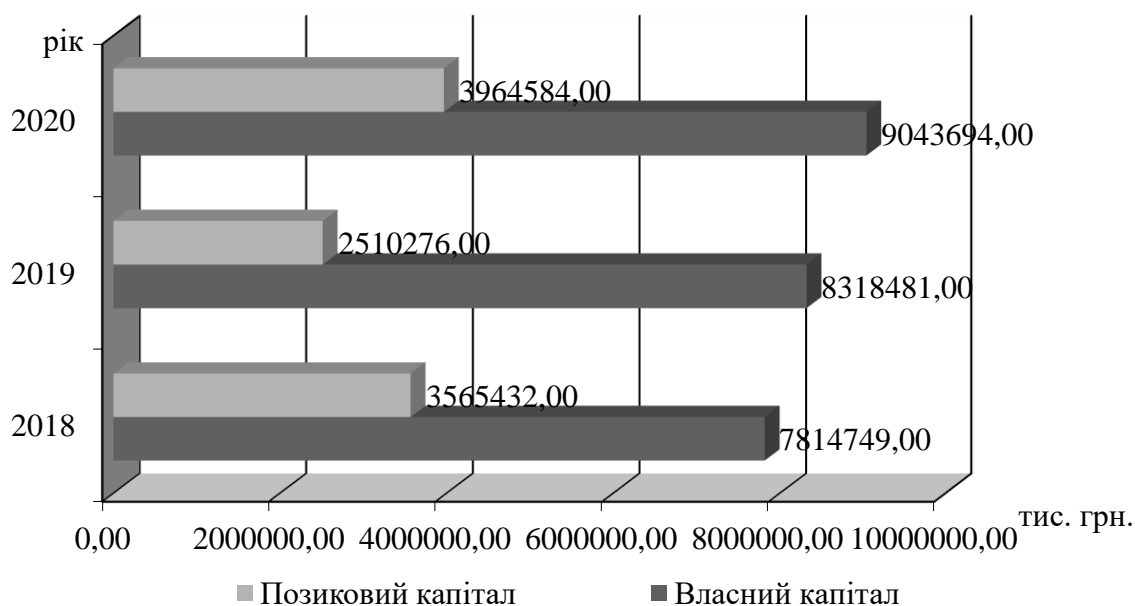

Рисунок 3.1 – Динаміка змін капіталу ДП «Антонов» за 2018 - 2020 рр.

Джерело: складено автором

Можна зробити висновки про те, що власний капітал підприємства має позитивну динаміку зростання за досліджувані роки. Зростання капіталу підприємства відбулось за рахунок збільшення нерозподіленого прибутку на 10,76% у 2020 р., статутний капітал залишився без змін.

За досліджуваний період можна прослідкувати, що підприємство нарощує власний капітал, а позиковий має неоднозначну тенденцію – у 2019 році відбулось скорочення позикового капіталу на 26,30%, а у 2020 році – зростання 36,78%.

На 2021 рік на ДП «Антонов» утворювались такі спеціальні (цільові) фонди:

- Фонд науково-технічного розвитку;
- Фонд матеріального заохочення;
- Фонд соціального захисту працівників підприємства;
- Резервний (страховий) фонд;
- Інші спеціальні фонди.

Отже, збільшення власного капіталу за рахунок нерозподіленого прибутку є позитивним явищем, адже відрахування 30% з чистого прибутку до державного бюджету власне є дивідендами, а отже підприємство не затримує їх виплати. Також оскільки всі цільові фонди відображені у складі нерозподіленого прибутку з подальшим розкриттям їх у примітках, то можна вказати на раціональне використання чистого прибутку підприємства. Збільшення нерозподіленого прибутку говорить про те, що отриманий за звітний період прибуток залишається в обороті, збільшуючи ресурси компанії.

Динаміку зміни активів підприємства за 2018-2020 рр. можна прослідкувати на рис. 3.2.

Рисунок 3.2 – Динаміка змін активів ДП «Антонов» за 2018-2020 рр.

Джерело: складено автором

Динаміка зміни необоротних активів підприємства неоднозначна, але прослідковується загальна тенденція до їх зменшення. Щодо оборотних активів, то до 2019 року вони залишались майже без змін за досліджуваний період, а у 2020 році відбулось значне зростання – на 39,55%. Це можна пояснити значним збільшенням запасів підприємства та грошових коштів (а саме – статті рахунки в банках в балансі).

Наглядно динаміку змін основних показників фінансових результатів ДП «Антонов» за 2018-2020 рр. можна представити на рис. 3.3.

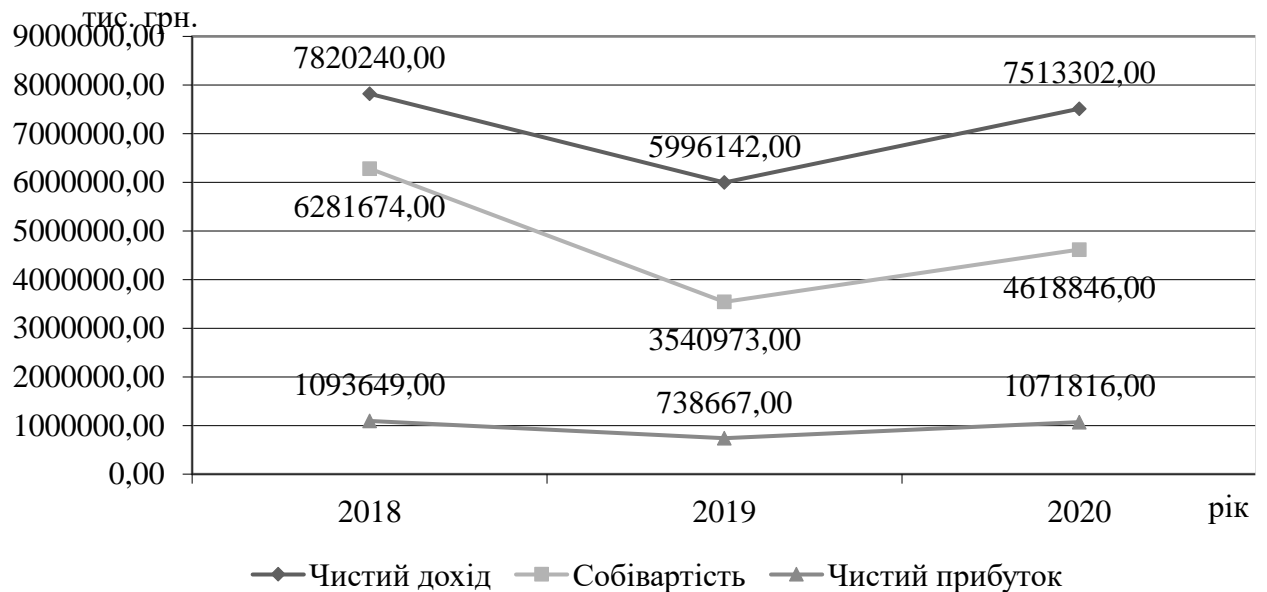

Рисунок 3.3 – Динаміка змін основних показників фінансових результатів ДП «Антонов» за 2018–2020 рр.

Джерело: складено автором

Можна відмітити, що у 2019 році відбулося зменшення як собівартості, так і прибутку, що свідчить про скорочення діяльності підприємства в даному році. На початку 2020 року на підприємстві проводилась перевірка управлінського персоналу, яка виявила факти, що можуть свідчити про неефективне управління підприємством; нецільове використання об'єктів державної власності; зловживання та порушення з боку керівництва.

Також причинами скорочення прибутку підприємства у 2019 році можна вважати скорочення попиту на вантажоперевезення та помітне затишшя в енергетичній сфері ринку (перевезення турбін, генераторів, трансформаторів).

Проведені розрахунки фінансових коефіцієнтів можна графічно зобразити на рис. 3.4.

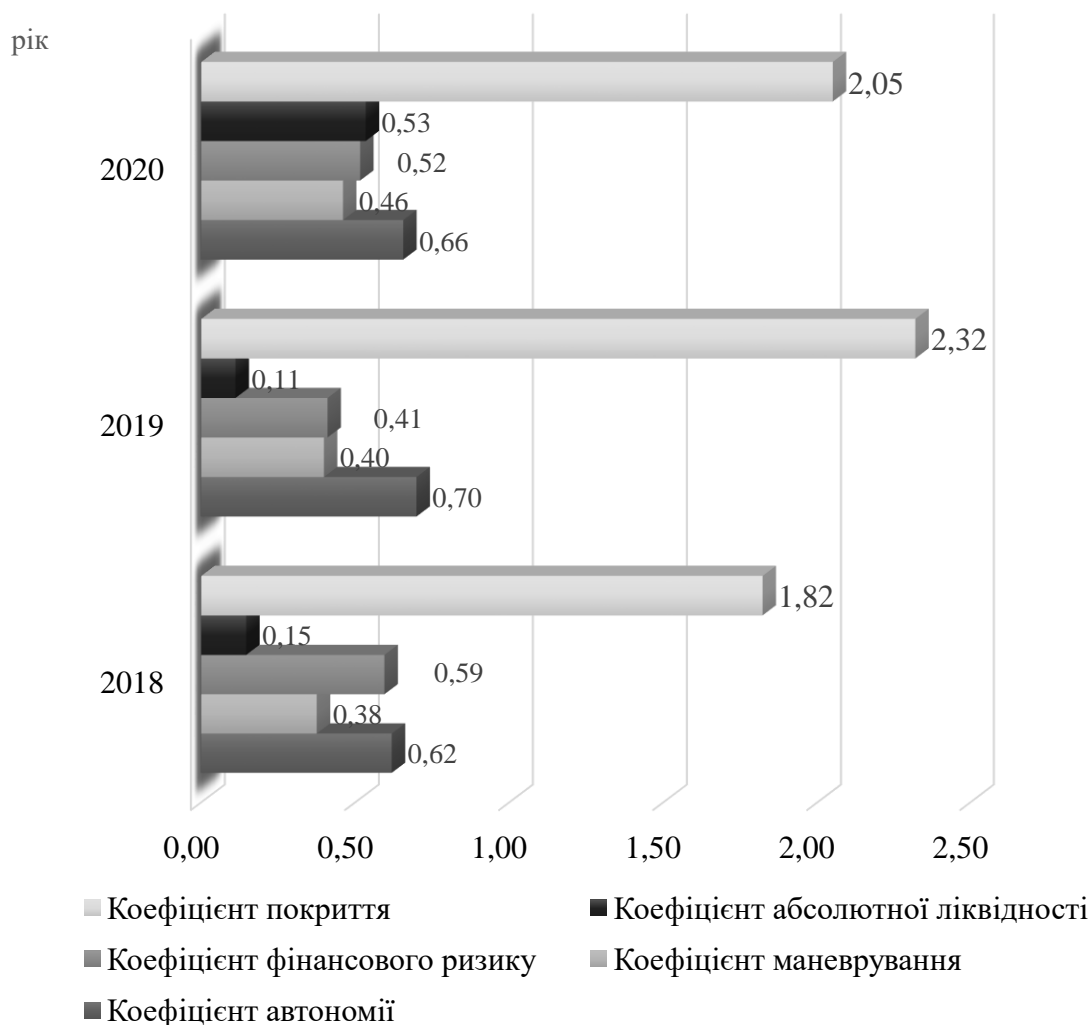

Рисунок 3.4 – Динаміка фінансових коефіцієнтів ДП «Антонов» за 2018–2020 рр.

Джерело: складено автором

Коефіцієнт покриття у 2018 році становить 1,82, а у 2020 – 2,05, що свідчить про збільшення платоспроможності підприємства, тобто оборотних активів достатньо для того, аби при необхідності погасити поточні зобов'язання. Оскільки показник знаходиться в межах нормативу, то підтримується як і платоспроможність підприємства, так і ефективне використання активів.

Коефіцієнт автономії має нестабільну динаміку- якщо в 2018 році він збільшився на 12,99%, то у 2020 році відбулось зменшення коефіцієнта на 6,15%. Якщо у 2019 році підприємство було здатне профінансувати 70%

активів за рахунок власних фінансових ресурсів, то у 2020 році – 66%.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності збільшився з 0,15 до 0,53. Оскільки нормативне його значення від 0,1 до 0,2, то можна припустити, що підприємство почало вести ефективну стратегію управління фінансовими ресурсами.

Коефіцієнт маневрування у досліджуваному періоді значно перевищує норму. Це свідчить про достатність власних фінансових ресурсів для фінансування необоротних активів і частини оборотних.

Отже, на основі проведених розрахунків можна зробити висновки, що ДП «Антонов» має загальну тенденцію до збільшення фінансових показників. Отже, підприємство має всі необхідні ресурси та можливості для подальшого розвитку та покращення фінансового стану.

Для поняття дійсної ситуації на підприємстві в наступних таблицях проведемо діагностику показників ефективності господарської діяльності підприємства.

Фінансовий стан підприємства показує рівень забезпеченості компанії власними оборотними коштами, оптимальне співвідношення запасів товарно-матеріальних цінностей з потребами виробництва, своєчасне проведення розрахункових операцій та платоспроможність.

Почнемо аналіз фінансового стану підприємства з визначення показників ліквідності балансу ДП «Антонов» за 2018-2020 рр., тис. грн. Для оцінювання ліквідності підприємства можна розрахувати такі відносні показники: коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності і коефіцієнт абсолютної ліквідності та інші. Розглянемо коефіцієнти ліквідності у наступній таблиці (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Аналіз ліквідності ДП «Антонов» за 2018–2020 рр.

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення +/- 2019 р. від 2018 р.	Відхилення +/- 2020 р. від 2019 р.
1	3	4	5	6	7

1. Коефіцієнт загальної ліквідності	1,82	2,32	2,05	0,50	-0,27
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,93	0,84	0,92	-0,09	0,08
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,15	0,11	0,53	-0,03	0,42
4. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	0,30	0,41	0,44	0,11	0,03
5. Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат власними оборотними коштами	0,61	0,64	0,79	0,04	0,15
6. Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	0,27	0,12	0,60	-0,15	0,48

Джерело: розраховано на основі фінансової звітності підприємства

Наведені розрахунки показали, що загальна потреба підприємства в коштах не перевищує їх реальні надходження, отже підприємство є ліквідним.

Коефіцієнт поточної ліквідності показує ступінь покриття короткострокових зобов'язань оборотними активами. На досліджуваному підприємстві показник перевищує достатнє значення 0,6 у декілька разів та має загальну тенденцію до зростання.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, яка частина поточних зобов'язань може бути погашена активами, що мають абсолютну ліквідність. Показник у 2020 році становить 0,53 при нормі 0,1-0,2. Отже, можна стверджувати, що підприємство ефективно управляє фінансовими ресурсами, адже грошові кошти не генерують дохід і занадто високий показник абсолютної ліквідності говорить про те, що значна частина капіталу відволікається на формування непродуктивних активів.

Нормативним значенням коефіцієнту забезпеченості власними оборотними коштами є 0,1. Високе значення даного показника протягом всього періоду вказує на фінансову стійкість компанії. Також це свідчить про здатність підприємства проводити активну діяльність навіть в умовах

відсутності доступу до позикових коштів і зовнішніх джерел фінансування компанії.

Скорочення значення коефіцієнта маневреності власних оборотних коштів у 2019 році свідчить про зменшення частки грошей та їх еквівалентів у власних оборотних коштів. Поки значення коефіцієнта вище нуля, компанія здатна відповідати за своїми найбільш терміновими зобов'язаннями, використовуючи власні обігові кошти. Варто зазначити, що збільшення даного коефіцієнта у 2020 році спричинено збільшенням суми грошових коштів в балансі підприємства.

Розглянемо динаміку абсолютних показників фінансової стійкості підприємства (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Динаміка абсолютних показників фінансової стійкості ДП «Антонов» за 2018–2020 рр.

Показник	2018 рік, тис.грн	2019 рік, тис.грн	2020 рік, тис.грн	Відхилення показника 2019 р. порівняно з 2018 р., %	Відхилення показника 2020 р. порівняно з 2019 р., %
1. Постійні пасиви (ПП)	7814749,00	8318481,00	9043694,00	6,4	8,7
2. Активи, що важно реалізуються (Авр)	5895625,00	5934797,00	5493613,00	0,7	-7,4
3. Власні обігові кошти (ВОК)	1919124,00	2383684,00	3550081,00	24,2	48,9
4. Довгострокові зобов'язання (ДЗ)	1081128,00	900121,00	700221,00	-16,7	-22,2
5. Наявність постійних та довгострокових пасивів для фінансування запасів	3000252,00	3283805,00	4250302,00	9,5	29,4
6. Короткострокові кредити банків (КК)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
7. Загальна сума основних джерел фінансування запасів	3000252,00	3283805,00	4250302,00	9,50	29,40
8 Запаси (З)	3168482,00	3717016,00	4469197,00	17,30	20,20

Джерело: розраховано на основі фінансової звітності підприємства

На основі табл. 3.4 можна визначити, що у 2018-2020 рр. підприємство

мало кризовий фінансовий стан. Це можна пояснити тим, що лише у 2018 підприємство почало отримувати прибуток та покращило свій фінансовий стан. У 2019 році вже простежується нормальна фінансова стійкість. Отже, можна стверджувати, що ДП «Антонов» має позитивну динаміку діяльності та тенденції до покращення загального стану підприємства. В період з 2018 по 2020 рік значно скорочується довгострокові зобов'язання підприємства, що свідчить про їх погашення. Власні обігові кошти збільшились на 24,2% у 2019 році та на 48,9% у 2020 році. Також варто відмітити, що підприємство взагалі не використовує короткострокові кредити банків для залучення додаткових джерел фінансування витрат.

Розрахуємо основні показники фінансової стійкості підприємства за 2018-2020 рр. (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Показники фінансової стійкості підприємства ДП «Антонов» за 2018-2020 рр.

Назва показника	Нормативне значення	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення показника 2019 р. порівняно з 2018 р., %	Відхилення показника 2020 р. порівняно з 2019 р., %
Коефіцієнт автономії	більше 0,5	0,618	0,699	0,656	12,994	-6,152
Коефіцієнт фінансової залежності	1,67-2,5	1,617	1,431	1,525	-11,500	6,555
Коефіцієнт фінансового ризику	менше 0,5	0,617	0,431	0,525	-30,131	21,755
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	більше 0	0,246	0,287	0,393	16,685	36,990
Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень	-	0,183	0,152	0,127	-17,292	-15,961
Коефіцієнт довгострокового залучення коштів	0,4	0,122	0,098	0,072	-19,657	-26,402
Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	0,6	0,878	0,902	0,928	2,719	2,857

Джерело: розраховано на основі фінансової звітності підприємства

Однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства є його фінансова стабільність. Вона пов'язана зі ступенем залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування його діяльності. Для наочності зобразимо динаміку змін коефіцієнтів фінансової стійкості підприємства ДП «Антонов» за 2018-2020 рр. на рис. 3.4.

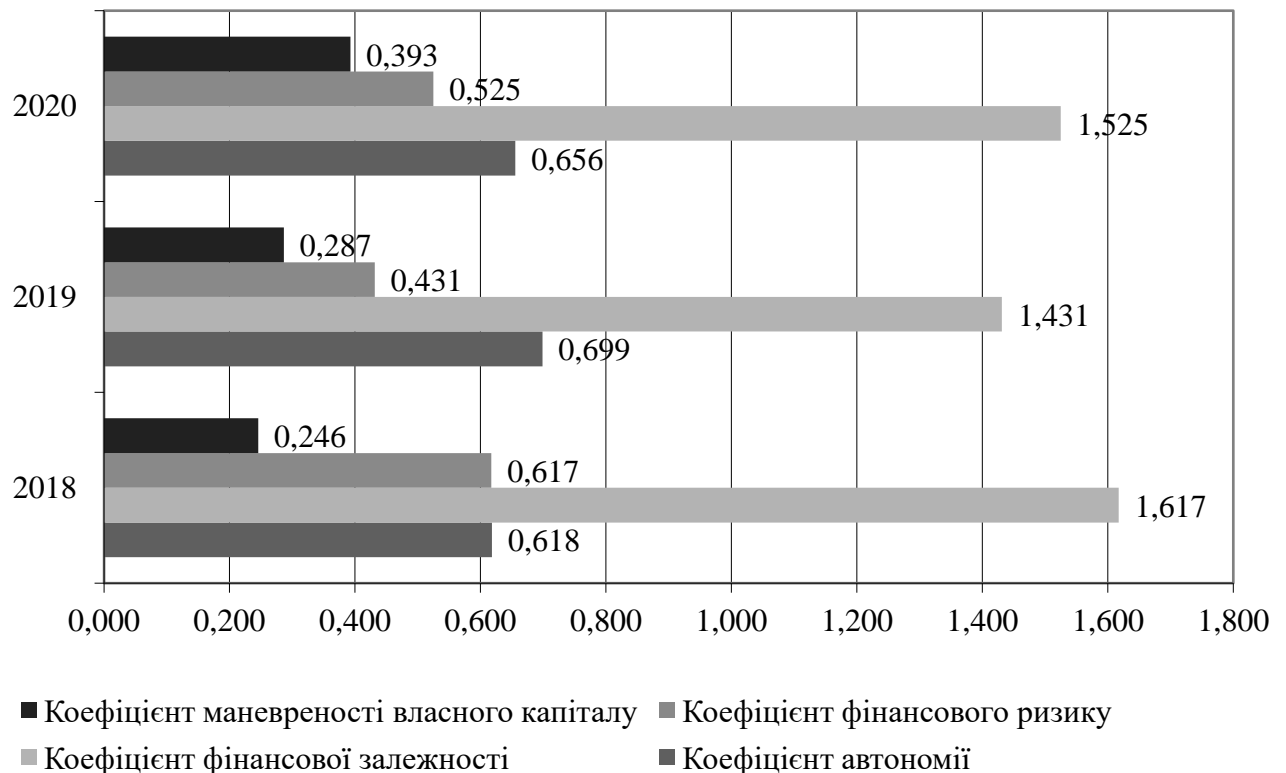

Рисунок 3.4. – Динаміка змін коефіцієнтів фінансової стійкості підприємства ДП «Антонов» за 2018–2020 рр.

Джерело: складено автором

На основі графіка можна визначити, що більшість коефіцієнтів протягом 2018-2020 рр. майже не змінювали своє значення.

Коефіцієнт автономії у всіх досліджуваних роках має значення більше нормативного, що свідчить про забезпеченість позикових коштів власними та фінансову незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування його діяльності. Така ситуація свідчить про невикористання підприємством всього потенціалу власного капіталу, саме тому йому доцільно залучати додаткові позикові кошти.

В той же час розрахунок коефіцієнта фінансової залежності також свідчить про неповне використання можливостей компанією. У 2019 році він скорочується на 11,5% до значення 1,431, у 2020 році хоч і збільшується на 6,6%, але все ще його значення менше нормативного. Для підвищення значення також варто залучати додаткові позикові кредитні кошти.

В наступній табл. 3.4 проведемо аналіз ділової активності ДП «Антонов» за 2018-2020 рр.

Таблиця 3.4 – Аналіз ділової активності ДП «Антонов» за 2018 – 2020 рр.

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення 2019 р. від 2018р., %	Відхилення 2020 р. від 2019 р., %
1	3	4	5	6	7
1. Коефіцієнт оборотності активів	0,62	0,49	0,58	-21,04	19,68
2. Коефіцієнт оборотності основних фондів	1,38	1,05	1,35	-23,73	29,05
3. Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,20	0,97	1,08	-19,14	10,66
4. Коефіцієнт оборотності запасів	2,47	1,74	1,84	-29,43	5,39
5. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	3,07	2,80	4,76	-8,70	69,90
6. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,00	0,74	0,87	-25,72	16,43
7. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	3,46	3,18	3,32	-8,08	4,49

Джерело: розраховано на основі фінансової звітності підприємства

Аналізуючи отримані результати, можна зробити висновки, що коефіцієнти оборотності мають однакову динаміку – зменшення у 2019 році, та збільшення у 2020 році. Наприклад оборотність активів у 2019 р. зменшилась на 21,04%, а у 2020 р. збільшилась на 19,68%.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості у 2019 р. знизився на 8,08%, а у 2020 р. – збільшився на 4,49%. Така динаміка вказує на те, що підприємство має можливість фінансувати свою діяльність за рахунок підрядників та постачальників. За даними підприємства, поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги погашається за 30-60 днів.

Також важливо відмітити збільшення оборотності дебіторської заборгованості у 2020 році на 70%. Отже, можна зробити висновки про платоспроможність клієнтів авіапідприємства та їх вчасні розрахунки за зобов'язаннями. Чим вище обіговість дебіторської заборгованості, тим менше підприємство має потребу в обіговому капіталі для розширення обсягів збуту.

В табл. 3.5. наведено результати розрахунків показників рентабельності ДП «Антонов» за 2018-2020 рр.

Таблиця 3.5 – Показники рентабельності ДП «Антонов» за 2018- 2020 рр.

Показник	2018 р., %	2019 р., %	2020 р., %	Відхилення 2019 р. від 2018 р., %	Відхилення 2020 р. від 2019 р., %
1	3	4	5	6	7
1. Коефіцієнт рентабельності майна	8,65	6,02	8,34	-30,44	38,59
2. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	13,99	9,16	12,35	-34,57	34,83
3. Коефіцієнт рентабельності продаж	13,98	12,32	14,27	-11,91	15,80
4. Коефіцієнт рентабельності операційної діяльності	17,41	16,99	26,91	-2,37	58,37
5. Коефіцієнт чистої рентабельності реалізованої продукції	13,98	12,32	14,27	-11,91	15,80

6.Коефіцієнт рентабельності необоротних активів	18,55	12,49	18,76	-32,68	50,21
7.Коефіцієнт рентабельності оборотних активів	16,84	11,99	15,37	-28,77	28,14

Джерело: розраховано на основі фінансової звітності підприємства

За даними таблиці можна визначити нестабільність показників рентабельності авіапідприємства протягом досліджуваних років. У 2019 році спостерігається падіння всіх показників, а у 2020 році простежується позитивна динаміка.

Наглядно оцінити динаміку коефіцієнтів рентабельності на авіапідприємстві можна на рис. 3.5.

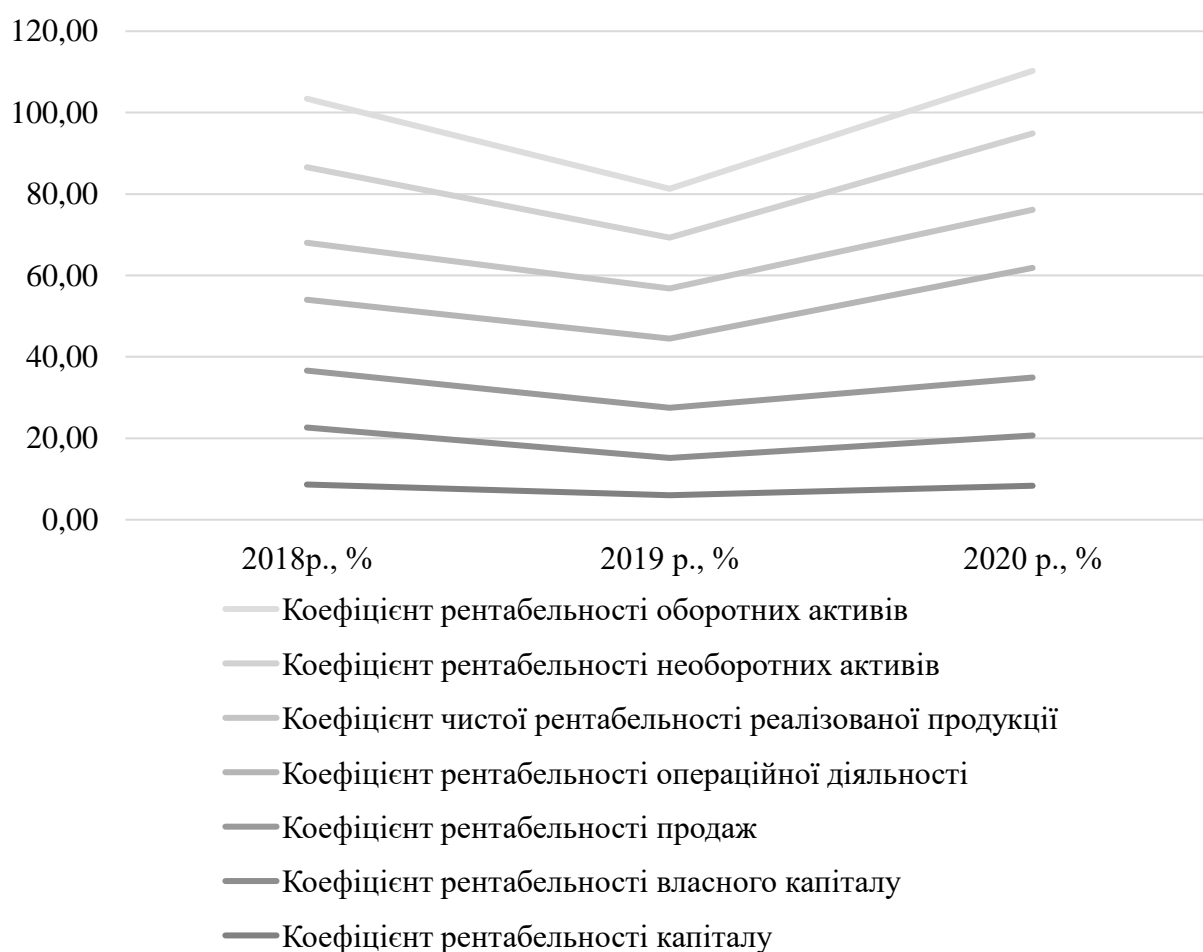

Рисунок 3.5 – Динаміка коефіцієнтів рентабельності ДП «Антонов» за 2018-2020 рр..

Джерело: складено автором

Рентабельність власного капіталу у 2019 зменшилася на 34,57% порівняно з 2018 роком, а у 2020 році – стрімко зросла на 38,59% порівняно з 2019 роком, що говорить про падіння ефективності вкладених грошей у авіапідприємство.

Рентабельність реалізованої продукції у 2018 році зменшилась на 11,91%, а у 2020 році відбулося зростання на 15,80% порівняно з 2019 роком. Можна стверджувати той факт, що події, пов'язані з COVID-19 у 2019 році мали значний вплив на погіршення показника.

Виходячи з розрахунків, можна зробити висновок, що протягом періоду дослідження рентабельність необоротних активів також мала нестабільний характер. Тобто, якщо у 2019 році ДП «АНТОНОВ» отримав 12,49 грн. чистого прибутку на кожен вкладену гривню активів, то в 2020 році – 18,76 грн. Покращення ефективності використання можна пояснити зростанням чистого прибутку та суми активів компанії у 2020 році.

Проаналізувавши значення показників фінансової стійкості підприємства «Антонов», можна зробити висновок, що керівництву компанії слід переглянути політику використання власного капіталу та залучити додаткові позикові кошти, які б у майбутньому могли принести підприємству додатковий прибуток.

Отже, можна зробити висновки, що у 2020 році підприємство почало покращувати показники своєї діяльності та майже повернулось до значень 2018 року. Події 2019 року мали негативний вплив на більшість підприємств і, аналізуючи звітність ДП «Антонов», можна визначити, що авіапідприємство пристосовує свою діяльність до нових умов ведення бізнесу в період пандемії та карантинних обмежень.

3.2 Оцінка стану поточної платоспроможності підприємства на основі використання таксономічного аналізу

Враховуючи галузь, в якій функціонує підприємство та значну капіталомісткість, трудомісткість, тривалий цикл виробництва продукції авіації, для ефективного функціонування та розширення діяльності підприємству потрібно залучати додаткові джерела фінансування. Саме тому наразі існує потреба у вдосконаленні обліку, аналізу та контролю поточних зобов'язань.

Своєчасна, якісна і достовірна оцінка платоспроможності дозволяє нівелювати загрози, пов'язані з можливою ситуацією несвоєчасного виконання компанією зобов'язань перед контрагентами, що в свою чергу ставить під сумнів кредитоспроможність і ділову репутацію підприємства. Крім того, підприємство, що є платоспроможним вважається більш конкурентоспроможним, інвестиційно привабливим і таким, що здатне швидко реагувати на умови навколишнього середовища.

Науковці розглядають платоспроможність як здатність компанії своєчасно і в повному обсязі виконувати свої фінансові зобов'язання за рахунок наявних коштів [5]. Для оцінки фінансової стійкості підприємства визначаються основні джерела фінансування для потреб поточної діяльності. Також проводиться розрахунок фінансових коефіцієнтів, які характеризують структуру капіталу і дозволяють визначити здатність компанії залучати і обслуговувати позикові фінансові ресурси. За результатами оцінки фінансової стійкості встановлюється рівень довгострокової платоспроможності, який проявляється в здатності підприємства повністю виконувати довгострокові боргові зобов'язання готівкою протягом тривалого періоду часу в день належної виплати кредиторам з існуючими ліквідними активами, без зміни стратегічних напрямків фінансово-господарської діяльності [17]. Забезпечення відповідності належному стану цих двох видів платоспроможності є ключем до ефективного функціонування суб'єкта

господарювання, але наше дослідження спрямоване на діагностику поточної платоспроможності, оскільки саме забезпечення своєчасного виконання розрахунків з контрагентами є необхідною умовою для підтримання належного рівня кредитоспроможності та платоспроможності підприємства, що в свою чергу свідчить про рівень обліку аналізу та контролю поточних зобов'язань підприємства.

Для оцінки ліквідності ми використовуємо показники, що відображають достатність коштів компанії для погашення поточних зобов'язань у певний період часу: коефіцієнт абсолютної ліквідності показує частину коштів, які можуть бути використані для миттєвого погашення зобов'язань; коефіцієнт швидкої ліквідності, крім наявних грошових коштів, також враховує розрахунки з дебіторами; коефіцієнт загальної ліквідності характеризує ступінь покриття поточних зобов'язань усіма наявними оборотними коштами, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості.

Перш ніж приступити до аналізу поточної платоспроможності, необхідно побудувати з цих показників ліквідності один інтегральний показник, який буде комплексно характеризувати стан ліквідності на підприємстві і відображати системний взаємозв'язок між показниками, що дозволить врахувати можливі негативні зміни значень окремих показників [70]. Дослідження проводитиметься з використанням інструментів економіко-математичного моделювання. Інтегральний показник буде побудований на основі даних авіабудівного підприємства "Антонов". Отже, перейдемо до моделювання інтегрального показника за допомогою методу таксономічного аналізу.

Матриця спостережень, на основі якої буде розроблено таксономічний коефіцієнт ліквідності, представлена в табл. 3.6.

Таблиця 3.6 – Розроблення матриці спостережень

Рік	Коефіцієнт загальної ліквідності	Коефіцієнт швидкої ліквідності	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Коефіцієнт фінансової залежності	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості
2018	1,82	0,93	0,15	1,62	3,46
2019	2,32	0,84	0,11	1,43	3,19
2020	2,05	0,92	0,53	1,53	3,32

Джерело: розраховано автором

Елементи матриці-це показники, які уніфіковано, виражені в спеціальних ознаках в одиницях виміру. Тому для проведення подальших розрахунків необхідно провести стандартизацію показників, яка дозволить звести всю одиницю виміру до безрозмірної величини, тобто вирівняти значення ознак. Стандартизація, яка дозволить звести всю одиницю виміру до безрозмірною величиною, тобто вирівняти значення ознак. Наступним етапом необхідно провести стандартизацію значень елементів вихідної матриці спостережень. Під стандартизацією елементів матриці спостережень розуміється приведення їх до безрозмірної величини, враховуючи, що матриця містить показники в різних одиницях виміру, тобто дозволяє позбутися від одиниці виміру, як вартісної, так і натуральної та відразу визначимо еталонне значення показників (табл. 3.7).

Таблиця 3.7 – Матриця стандартизованих значень

Z	0,8821	1,0372	0,5696	1,0608	1,0411
	1,1244	0,9368	0,4177	0,9388	0,9599
	0,9935	1,0260	2,0127	1,0004	0,9990
Еталонне значення	1,1244	1,0372	2,0127	1,0608	1,0411

Джерело: розраховано автором

Після стандартизації даних матриці спостережень, необхідно розмежувати ознаки за характером впливу на стимулятори та дестимулятори.

Підставою для розподілу є характер впливу ознак на рівень платоспроможності підприємства. Ознаки, зростання значень яких свідчить про підвищення рівня платоспроможності підприємства, належать до ознак-стимуляторів, а зростання значень яких свідчить про зниження рівня платоспроможності, належать до ознак-дестимуляторів. Визначено, що всі ознаки є стимуляторами, оскільки їх збільшення призводить до покращення стану платоспроможності на підприємстві. В табл. 3.8 наведено результати розрахунків допоміжних показників для визначення коефіцієнту таксономії.

Таблиця 3.8 – Розрахунок інтегрального показника таксономії

Рік	P_0	\bar{C}_0	S_0	C_0	d_i	K
2018	1,46	1,07	0,74	2,56	0,57	0,43
2019	1,60				0,63	0,37
2020	0,15				0,06	0,94

Джерело: розраховано автором

Отриманий інтегральний показник змінюється в інтервалі від 0 до 1. Наближення значення показника до 0 свідчить про наявність на підприємстві проблем з ліквідністю, а отже й платоспроможністю. В свою чергу, збільшення показника в напрямку до 1 свідчить про покращення стану як ліквідності, так і платоспроможності.

Таким чином на основі використання методу таксономії в межах даного емпіричного дослідження удосконалення обліку аналізу та контролю поточних зобов'язань підприємства можна зробити наступні висновки.

Управління поточними зобов'язаннями підприємства у період з 2018 по 2019 рік було неефективним, про це свідчить значення таксономічного показника 0,43 у 2018 році та його зменшення до 0,37 у 2019 році. У 2020 році відбулось суттєве підвищення показника таксономії, що свідчить про поліпшення ліквідності підприємства, що впливає на рівень фінансової безпеки підприємства в рамках вектору-еталону. Така динаміка зміни

інтегральної оцінки вказує на поліпшення фінансового стану ДП «Антонов», коли коефіцієнт таксономії максимально наблизився до максимально можливої величини і склав 0,94. За даними табл. 3.9 можна визначити, що причиною різкого поліпшення ліквідності досліджуваного підприємства в 2020 році є наближення практично всіх аналізованих показників фінансового стану підприємства до еталонних значень за весь аналізований період.

4 ІНТЕРПРЕТАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОБГРУНТУВАННЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА

Організація обліку поточних зобов'язань на підприємстві має важливе значення, що має на меті забезпечити виконання постійного контролю за дотриманням строків оплати рахунків постачальників, своєчасність розрахунків з бюджетом, органами соціального страхування, працівниками, погашення позик та відсотків за ними та іншими зобов'язаннями.

Наявність на підприємстві поточної заборгованості веде до залучення в оборот коштів, тобто додаткових ресурсів, що можна використовувати для розширення діяльності та генерування прибутку. При цьому важливо пам'ятати, несвоєчасна оплата боргів може призвести до застосування до підприємства певних санкцій – як фінансових, так і адміністративних. Саме тому необхідно правильно організувати облік та контроль задля дотримання фінансової дисципліни та зменшення ризиків для підприємства.

Основним варіантом вдосконалення бухгалтерського обліку операцій з поточними зобов'язаннями на ДП «Антонов» є збільшення розрізів аналітики, що забезпечить надання необхідної облікової інформації для прийняття управлінських рішень та здійснення внутрішнього контролю.

З метою вдосконалення аналітичного обліку поточних зобов'язань на підприємстві потрібно проводити групування поточних зобов'язань за видами, кредиторами та датами погашення.

Внутрішній контроль кредиторської заборгованості обов'язково має включати проведення актів звірок з постачальниками. Для аналізу погашення зобов'язань підприємству рекомендується вести відповідні аналітичні таблиці в розрізі постачальників та підрядників в залежності від терміну погашення кредиторської заборгованості. За необхідністю, таблицю можна деталізувати. Якщо у підприємства з одним контрагентом укладено декілька договорів, то

це необхідно зазначити, аби розмежувати терміни погашення заборгованості за кожним договором окремо.

Також в таблиці передбачено заповнення інформації щодо простроченої заборгованості з розкриттям суми та терміну прострочення виплати у днях. В такому випадку в примітках зазначається причина прострочення, шляхи вирішення проблеми. У випадку наявності штрафних санкцій щодо порушення термінів платежу – дана інформація також має бути розкрита в примітках аналітичної таблиці. Шаблон таблиці контролю кредиторської заборгованості наведено в табл. 4.1.

**Таблиця 4.1 Таблиця контролю кредиторської заборгованості
перед постачальниками та підрядниками**

№	Контрагент, договір	Кредиторська заборгованість						
		Всього	за термінами погашення			Прострочена заборгованість		Примітки
			до 3 міс.	від 3 до 6 міс.	від 6 до 12 міс.	Сума	Термін	
Σ	–						–	–

Джерело: розроблено автором

Щодо розрахунків з бюджетом, то авіапідприємству необхідно вести облік в розрізі аналітик щодо кожного з бюджетів окремо (щодо місцевих бюджетів). Це допоможе посилити контроль за виконанням своїх зобов'язань підприємством перед бюджетом та виключити ризик прострочення, несвоєчасної сплати податків.

Оскільки одним з основних факторів, що визначає специфіку ДП «Антонов» є його приналежність до концерну «Укроборонпром», то з метою покращення обліку з розрахунків пропонується ввести новий синтетичний рахунок 686 «Розрахунки з підприємствами-учасниками Концерну». Введення даного субрахунку оптимізує контроль підприємства за виконанням своїх

зобов'язань перед іншими підприємствами «Укроборонпрому» та допоможе розмежувати дані розрахунки від інших постачальників та підрядників.

Щодо аналізу поточних зобов'язань, то пропонується впровадити на підприємстві практику аналізу напрямків та ефективності використання залучених додаткових коштів для визначення їх доцільності та оптимально необхідного об'єму. Для того, щоб виключити необхідність розширення штату бухгалтерії підприємства для проведення даного аналізу, всі розрахунки необхідно автоматизувати. Основними інструментами для автоматизації аналізу на сьогодні є програми Google Sheets та MS Excel, що допоможуть значно спростити проведення аналізу ефективності використання поточних зобов'язань підприємства. Це дасть змогу підприємству раціонально використовувати наявну поточну заборгованість, аби «оплата» за її використання не перевищувала економічного ефекту. Одержавши позикові засоби під менший відсоток, чим економічна рентабельність підприємства, можна розширити виробництво і підвищити прибутковість власного капіталу.

Прийняття управлінських рішень, що ґрунтуються на основі даного аналізу допоможе підприємству оптимізувати кредиторську заборгованість шляхом залучення ресурсів для фінансування поточних потреб на короткостроковий термін, не вилучаючи з обороту власні кошти.

Результати розрахунку коефіцієнтів автономії, фінансової залежності, показників фінансової стійкості продемонстрували неідеальне та неефективне використання власного капіталу підприємства протягом періоду дослідження. Для вирішення даної проблеми авіапідприємству необхідно шукати шляхи залучення додаткових позикових коштів та переглянути політику управління власним капіталом.

Розширення діяльності підприємства потребує залучення додаткових ресурсів. Використання в обороті позикових коштів зумовлене об'єктивною необхідністю, а саме: невідповідністю у часі між витратами та надходженнями коштів, тривалим циклом виробництва продукції авіаційного підприємства. За

допомогою використанню позикових коштів забезпечується розширення виробничо-господарської діяльності, оновлення технічної бази підприємства.

Проте в сучасних нестабільних умовах функціонування економіки та відсутності вигідних пропозицій кредитування великих промислових підприємств, необхідно розглядати інші інструменти, наприклад, відкриття кредитної лінії. Від звичайного кредиту кредитна лінія відрізняється тим, що кошти можна використовувати частинами в міру необхідності. Перевагою також є відсутність необхідності оформляти кожен раз новий кредит з супутнім збором пакету документів.

Особливістю такого кредитування для державних підприємств є те, що вони не можуть змінювати цільове призначення використання отриманих коштів. З огляду на це доцільно запропонувати обліковувати дані позики на окремих субрахунках в залежності від цільового призначення кредитної лінії. Розширення аналітики обліку поточних зобов'язань, а саме кредитних операцій в розрізі їх видів дозволить підприємству контролювати використання позикових коштів та зменшить ризики невиконання умов договорів.

ВИСНОВКИ

Раціонально організований бухгалтерський облік поточних зобов'язань на підприємстві сприяє виявленню найбільш ефективних умов залучення додаткових ресурсів; забезпеченню своєчасності розрахунків за зобов'язаннями підприємства перед кредиторами, працівниками, державою та попередження ризиків втрати ліквідності.

При досягненні поставленої мети кваліфікаційної роботи, а саме – дослідження організаційних і методичних положень обліку, контролю та аналізу поточних зобов'язань, розробка рекомендацій щодо їх вдосконалення – було виконано наступні завдання:

1. Досліджено економічну сутність поточних зобов'язань, основні проблеми їх поділу та класифікації. Також при виконанні даного завдання було розглянуто законодавчо-нормативні аспекти обліку та контролю зобов'язань.

2. Для об'єктивності відображення операцій з поточними зобов'язаннями на підприємстві було досліджено необхідні умови їх визнання. Було визначено невідповідності поглядів науковців щодо оцінки поточних зобов'язань та види оцінки, що використовуються в міжнародній практиці.

Відповідно до Н(П)СБО, поточні зобов'язання оцінюються за сумою погашення, тобто за вартістю їх реалізації. Проте не всі поточні зобов'язання варто оцінювати саме за такою вартістю. Зобов'язання за короткостроковими позиками можна оцінювати за теперішньою вартістю, заборгованість перед бюджетом – за вартістю реалізації, заборгованість за товари, роботи, послуги – за поточною вартістю.

Окремо було окреслено порядок оцінки поточної заборгованості, вираженої в іноземній валюті. Поточні зобов'язання, які виникають в іноземній валюті відображаються у звітності компанії лише після перерахунку суми в національну валюту з використанням курсу НБУ на дату здійснення такої операції. В залежності розподілу зобов'язань на монетарні та

немонетарні, визначається необхідність конвертування суми за курсом на дату погашення зобов'язань або на дату балансу. За таким алгоритмом перераховують лише монетарні статті. Зобов'язання, що визнані немонетарними, не підлягають подальшому перерахунку

3. Визначення методики обліку, аналізу та контролю поточної заборгованості було проведено з метою виконання наступних завдань, що передбачають застосування даної методики для проведення дослідження стану поточної кредиторської заборгованості на конкретному підприємстві – ДП «Антонов», що виступає об'єктом дослідження.

4. Проведення аналізу фінансово-економічних показників діяльності ДП «Антонов», що включало дослідження динаміки змін активів та пасивів підприємства, фінансових коефіцієнтів, проведення аналізу ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності ДП «Антонов» допомогло визначити становище підприємства та його основні проблеми. Проаналізувавши показники фінансової стійкості було визначено, що підприємству необхідно залучати додаткові позикові ресурси для ефективного використання потенціалу власного капіталу.

5. На основі результатів аналізу підприємства було надано рекомендації, що направлені на вдосконалення обліку поточних зобов'язань підприємства, їх аналізу та контролю. Запропоновано ввести в внутрішній облік авіапідприємства рахунок 686 «Розрахунки з підприємствами-учасниками Концерну» та при залученні кредитної лінії обліковувати дані зобов'язання на рахунку 601 «Короткострокові кредити банків у національній валюті» з відкриттям нових субрахунків з деталізацією цільового призначення використання даних запозичень.

Одним з основних завдань контролю поточної заборгованості підприємства є уникнення ризику прострочення термінів виконання зобов'язань, що тягнуть за собою штрафні санкції та погіршення ділової репутації. Було запропоновано шаблон аналітичної таблиці контролю

кредиторської заборгованості перед постачальниками та підрядниками, яка зменшить дані ризики для підприємства.

Рекомендації щодо оптимізації обліку, аналізу та контролю, що було надано на основі аналізу діяльності ДП «Антонов» можна адаптувати до організації обліку та внутрішнього контролю більшості великих промислових підприємств України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абалмасова Н.С. Удосконалення бухгалтерського обліку поточних зобов'язань в Україні на підставі міжнародного досвіду // Н.С. Абалмасова, В.С. Терещенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/11_EISN_2010/Economics/64247.doc.htm
2. Аналітика та прогнозування соціально-економічних процесів і податкових надходжень: монографія / Укладачі: Паянок Т. М., Лаговський В. В., Краєвський В. М. та ін. К.: ЦП «Компринт», 2019. 426 с.
3. Бланк И.А. Стратегия и тактика управления финансами. – К.: ИТЕМЛтд, АДЕФ-Украина, 1996. – 465 с.
4. . Бутинець Ф.Ф. Історія розвитку бухгалтерського обліку: [Навчальний посібник для студентів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит”] / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ЖІТІ, 1998. – 320 с.
5. Бухгалтерский учёт: Учебник / И. И. Бочкарёва, В. А. Бычков, и др.; Под ред. Я. В. Соколова. - М.: ТК Велби, изд-во Проспект, 2004. - 768 с.
6. Бухгалтерський облік. Навчальний посібник / Т.А. Бутинець, Л.В. Чижевська, С.Л. Береза; За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 672 с .
7. Волович О. Б. Аналітичне забезпечення управління заборгованістю підприємств. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2013 № 769. С. 12-18.
8. . Голов С.Ф., Єфіменко В.І. Фінансовий та управлінський облік. – К.: Автоінтерсервіс, 1996. – 544 с.
9. Господарський Кодекс України від 16.01.2003 р. №436-IV із змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/436-15
10. Грабова Н.Н. Бухгалтерский учет в торговле. Практическое пособие. – К.: "Учетинформ", 1996. – 382 с. 8.

11. Грішина О. Первинний облік // Головбух. 2002. – № 3. – С. 10–15.
12. Дмитренко М.Г., Потлатюк В.С. Кредитування і контроль : навчально-методичний посібник. Кондор, 2005. 296 с.
13. ДП «Антонов» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.antonov.com>
14. Езерский Ф. Б. Полная теория всех систем : в 3-х частях / Федор Езерский. – 14-е изд., доп. – М. : 1903. – 408 с.
15. Економічний словник / Г.В. Осовська, О.О. Юшкевич, Й.С. Завадський. – К.: Кондор, 2007. – 357 с.
16. Житна І.П., Нескреба А.М. Економічний аналіз господарської діяльності підприємств. – К.: Вища школа, 1992. – 191 с
17. Жук В.М. Бухгалтерський облік: шляхи вирішення проблем практики і науки: Монографія / В.М. Жук. – К.: ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2012. – 454 с
18. Завгородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. – 2-ге вид. – Львів: Центр Європи, 1997. – 576 с
19. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/page>
20. Звіт про управління ДП «Антонов» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.antonov.com/activity>
21. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій, затверджена наказом Мінфіну України від 30.11.99р. № 291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
22. Карпенко В.В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. / В.В. Карпенко, В.І. Успенко. - Харків : Лідер, 2016. – 616 с
23. Качалин В.В. Финансовый учет и отчетность в соответствии со стандартами GAAP / В.В. Качалин. – 4-е изд. – М.: Дело, 1998. – 432 с

24. Кірейцев Г. Г. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / за ред. проф. Г. Г. Кірейцева. – К. : ЦУЛ, 2002. – 496 с.
25. Кладієв В. Облік зобов'язань: методологічний аспект / В. Кладієв // Наукові записки / Кіровоградський держ. техн. ун-т. Економічні науки. – 2004. – Вип. 5. Ч. 2. – С. 163-169.
26. Кобилецький В. Р., СЛОВНИК ЕКОНОМІКО-ФІНАНСОВИХ ПОКАЗНИКІВ, КОЕФІЦІЄНТІВ, ІНДИКАТОРІВ / В. Р. Кобилецький // Онлайн-журнал «Financial Analysis online» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.finalon.com/slovník-ekonomichnikh-pokaznikiv>
27. Коблянська І.О., Коблянська Г.Ю., Гребенчук Ж.В. Методика обліку і аудиту розрахунків підприємства з постачальниками і підрядниками. Modern economics. 2017. № 3. С. 78–87.,
28. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. №322-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/322-08/page>
29. Коваль О. А., Супрун В. Ю. Удосконалення управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємств в умовах кризи. Проблематика та сучасні тенденції впливу податкової реформи на зміни фінансово-кредитних відносин: монографія. Запоріжжя, 2018. С134-143. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/5702/1/Koval_Improving.pdf
30. Коновалова К. Т., Макарова А. С. Удосконалення обліку кредиторської заборгованості та методи управління нею. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 34. С. 181-184. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bses.in.ua/journals/2018/34_2018/40.pdf
31. Конон Б. Характеристика сучасних методів аналізу поточних зобов'язань суб'єкта господарювання. Економічний аналіз. 2012. Випуск 11. С.23-26.
32. Кужельний М. В. Теорія бухгалтерського обліку : навчальний посібник / М. В. Кужельний, 6-е видання – К.: А.С.К., 2001 – 272 с.

33. Левицька С.О. Звітність підприємств: Навч. посібник / С.О. Левицька. - Рівне: НУВГП, 2008. – 180 с.
34. Ловінська Л.Г. Оцінка в бухгалтерському обліку: Монографія / Л.Г. Ловінська. – К.: КНЕУ, 2006. – 256 с.
35. Малюга Н.М. Шляхи удосконалення оцінки в бухгалтерському обліку: теорія, практика, перспективи / Н.М. Малюга. – Житомир: ЖІТІ, 1998. – 384 с.
36. Маркус О.В., Романюк І.О. Напрями вдосконалення управлінського обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками, інструменти контролю платоспроможності підприємств. Ефективна економіка. 2014. № 5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua>
37. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затв. наказом Міністерства економіки України від 19.01.2006 № 14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article>
38. Міжнародні стандарти фінансової звітності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mof.gov.ua/uk/mizhнародni-standartizvitnosti>
39. Мягких І. М. Методичний підхід до аналізу та оцінки дебіторської та кредиторської заборгованості як складових управління фінансової стійності авіакомпаній України. Сталий розвиток економіки. 2013. №4 (21). С.255-262.
40. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Методики аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки, наказ МФУ від 14.02.2006 р. №170 » [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0332-06#Text>
41. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.02.2011 № 138 «Про затвердження Порядку відрахування до державного бюджету частини чистого прибутку (доходу) державними унітарними підприємствами та їх об'єднаннями» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/138-2011-п#Text>

42. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування» від 30.11.1999 №291, зі змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text>

43. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01#Text>

44. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

45. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

46. Орлов І.В. Генезис поняття «зобов'язання» в юридичному та економічному напрямках бухгалтерського обліку / Орлов І.В. // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Міжнародний збірник наукових праць. - 2010. - Випуск 1(16). – С. 170-177 .

47. Остап'юк, М. Я. Теорія бухгалтерського обліку (історичні та методологічні аспекти) [Текст] : монографія / М. Я. Остап'юк., Й. Я. Даньків, М. Р. Лучко. – Ужгород : Ужгородський держуніверситет, 1998. – 148 с.

48. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 08.10.1999 №237: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text>

49. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. № 20:

[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0085-00>.

50. Попович О. В. Аналіз поточної кредиторської заборгованості на ПАТ «СПЕЦ-АВІА» за 2014-2016 роки. Молодий вчений. 2018. №3 (55). С.370-373.

51. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні (зі змінами і доповненнями) : закон України № 996-ХІУ від 16.07.1999 р. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

52. Соколов Я.В. Основы теории бухгалтерского учета. М. : Финансы и статистика, 2000. 495 с.,

53. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України : підруч. / Н. М. Ткаченко. – К. : А.С.К., 2001. – 784 с.

54. Травінська С.І. Класифікація поточних зобов'язань в законодавстві та бухгалтерському обліку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bukuniver.edu.ua/Applications/zbirnik/n6/31_Klas.pdf

55. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств : навч. посіб. / О. С. Філімоненков. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : МАУП, 2004. – 328 с.

56. Фінанси підприємств : підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.. – 5-те вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2004. – 546 с.

57. Цивільний кодекс України від від 16.01.2003 № 435-IV із змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/435-15

58. Чебанова Н. В. Бухгалтерський фінансовий облік : навч. посіб. / Н. В. Чебанова, Ю. А. Василенко. – К. : Академія, 2002. – 672 с.

59. Шевчук С. Визнання та оцінка зобов'язань у бухгалтерському обліку і фінансовій звітності //Бухгалтерський облік та аудит. – 2009. – № 6. – С. 18–23.

60. Christopher F Baum, Dorothea Schafer, Oleksandr Talavera. «The Effects of Short-Term Liabilities on Profitability: A Comparison of German and US Firms» Retrieved from: <https://www.researchgate.net/publication>

61. Gray, Sidney J. *Financial Accounting: A Global Approach* Boston ; New York : Houghton Mifflin Company, cop. 1999
62. International Accounting Standard 37 «Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets» Retrieved from: <https://www.ifrs.org/>
63. International Financial Reporting Standard 13 «Fair Value Measurement». Retrieved from: <https://www.ifrs.org/>
64. Lessambo, Felix I. *Financial Statements: Analysis and Reporting*. Cham: Springer International Publishing, 2018. Retrieved from: https://cercabib.ub.edu/permalink/34CSUC_UB/13d0big/alma991003306079706708
65. Lessambo, Felix I. “Short-Term Liabilities and Working Capital.” *Financial Statements*. Cham: Springer International Publishing, 2018. 75–79. Web.
66. Opendatabot – [Електронний ресурс]. – [Режим доступу]: <https://opendatabot.ua/>
67. *Principles of accounting/ B. Needles, H. Anderson, J. Caldwell*;– 4nd edition. – Boston: Houghton Mifflin, 1990.
68. Wood, F. (2012). *Business Accounting 1* (12th ed.). Pearson Education Limited. Retrieved from: <http://www.mim.ac.mw/books/>
69. YouControl – повне досьє на кожну компанію України. [Електронний ресурс]. – [Режим доступу]: <https://youcontrol.com.ua>
70. Zaccaria A, Cristelli M, Tacchella A, Pietronero L (2014) How the Taxonomy of Products Drives the Economic Development of Countries. Retrieved from: <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0113770>

ДОДАТКИ